

ΙΟΥΛΙΟΣ 2025

Τα Καντικιώτικα

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ
ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Υπεύθυνος έκδοσης: Βασίλης Κουτουλούλης,
Πρόεδρος Δ.Σ. Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών

Σχεδιασμός-σελιδοποίηση: Μπίτου Ιωάννα

Διευθύνεται από συντακτική επιτροπή της
Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών Δήμου
Κόνιτσας

Συγγραφείς της παρούσας έκδοσης:

Χαρίλαος Γ. Γκούτος, Θωμάς Β. Ζιώγας,
Βασίλης Μπίτος, Σταυρούλα Κουτρομπίνα,
Ελευθερία Κοτσίνα, Ζωή Κοτσίνα, Παναγιώτης
Τσιγκούλης, Δημ. Θεοδ. Στρατσίανης, Θωμάς
Μουκούλης, Καίτη Στατηρά

Εικόνα εξωφύλλου: φωτογραφία του Κώστα
Μπαλάφα, η οποία εικάζουμε πως απεικονίζει
το γεφύρι της Δροσοπηγής.

- Άρθρα και επιστολές που έχουν σταλεί για δημοσίευση, ενδέχεται, λόγω θεματολογίας ή περιορισμένου χώρου, να δημοσιευτούν σε επόμενα τεύχη.
- Δημοσιεύονται μόνο ενυπόγραφα κείμενα, που δεν εκφράζουν απαραίτητα και τις απόψεις του εκδότη.
- Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού μπορεί να δημοσιεύσει τα άρθρα ή τις επιστολές κατά την κρίση της, χωρίς όμως να αλλάξει το ύφος και το νόημα του κειμένου.

Αδελφότητα Δροσοπηγιωτών
Δήμου Κόνιτσας
Δροσοπηγή 441 00, τηλ.: 26550 81414
e-mail: drosopigi.kantsiko@gmail.com
www.drosopigi.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δασικός στον Γράμμο, το 1962 <i>Θεόδωρος Γ. Γκούτος, εκ Γαναδιού</i>	4
Οι δρακόλιμνες των ελληνικών βουνών <i>Βασίλειος Μπίτος</i>	8
Η αγκαλιά <i>Ζωή Κοτσίνα</i>	17
Στον Άι-Λια με τον παππού τον «μάρη»... <i>Σταυρούλα Κουτρομπίνα</i>	18
Χρονολογικά ευρήματα για τη Λιάσκα και την Κλαδόρμη <i>Θωμάς Β. Ζιώγας</i>	20
Ο ξενιτεμός <i>Θωμάς Μουκούλης</i>	22
Διαβάζοντας παλιές φωτογραφίες <i>Θωμάς Β. Ζιώγας</i>	27
Η ΚΑΦΕ ΑΡΚΟΥΔΑ (Ursus arctos) <i>Βασίλειος Μπίτος</i>	32
Λίγες αλήθειες για τα ΑΠΕ. Γιατί είναι τόσο ακριβό το ρεύμα; <i>Καίτη Στατηρά</i>	34
Το Κεράσοβο Κόνιτσης την δεκαετία 1940-1950 <i>Δημήτρης Θεοδ. Στρατσίανης</i>	36
Κώστας Μπαλάφας, ο Φωτογράφος της Αντίστασης <i>Παναγιώτης Τσιγκούλης</i>	41
ΤΣΑΤΣΑΣ: ένα επιθετο συνυφασμένο με την Κόνιτσα <i>Κωνσταντίνος Τσάτσας</i>	44
Το πεζούλι της Τέλνης... <i>Σταυρούλα Κουτρομπίνα</i>	46
Εκεί που Αξίζει να Μένουν οι Άνθρωποι Στη Μνήμη του Νίκου Σίμου <i>Ελευθερία Κοτσίνα</i>	48
Αιμοδοσία 2024	50
Απόκριες 2024	52
Λαϊκή βραδιά 2024	54
Πανηγύρι 2024	56

Δασικός στον Γράμμο, το 1962 ▶

Γράφει και επιμελείται ο Θεόδωρος Γ. Γκούτος, εκ Γαλαδιού

Α) Το 1962 υπηρετούσα στο δασαρχείο Κονίτσας ως δασικός υπάλληλος επί συμβάσει. Μια μέρα πήγα για υλοτομικό έλεγχο στο δάσος του *Κάντσικου* μαζί με τον δασάρχη και έναν δασοφύλακα. Φθάσαμε με μισθωμένο ταξί στον αυχένα της *Φούρκας* και από εκεί πήραμε την κορυφογραμμή πεζοί για το *Ταμπούρι*. Χιόνιζε. Βγαίνοντας στο *Ταμπούρι* το χιόνι έπεφτε πυκνό και φυσούσε αέρας. Πριν από μέρες είχε ξαναρίξει χιόνι που είχε παγώσει σε αλλεπάλληλα στρώματα με ύψος μισό μέτρο. Ο δρόμος δεν φαινόταν πουθενά. Βαδίζαμε πατώντας ο ένας στις πατημασιές του άλλου, αργά και σταθερά. Κάθε τόσο αλλάζαμε σειρά, γιατί ο πρώτος κουραζόταν να σπάει με τις αρβύλες το παγωμένο χιόνι. Το χειρότερο ήταν ότι σε λίγο μας έπιασε μια τέτοια χιονοθύελλα που με δυσκολία στεκόμασταν όρθιοι. Όταν μετά από μια δραματική πορεία δυο ωρών κόπασε η χιονοθύελλα, φθάνοντας στην *Ντούπιστα*, ήμασταν και οι τρεις κατάκοποι. Κόψαμε τον βηματισμό μας, αλλά το χιόνι ήταν το ίδιο παχύ παντού. Κάναμε τρεις ώρες να φθάσουμε στον τόπο της υλοτο-

μίας στο *Κάντσικο*, όπου σφραγίσαμε δόγες για βαρέλια.

Τελειώνοντας την δουλειά, μας περίμενε μια ευχάριστη έκπληξη. Είχαν ανάψει μια μεγάλη φωτιά οι δασεργάτες σ' ένα υπήνεμο μέρος και μας έριξαν στην πλάτη χοντρές κάπες από τραγίσιο μαλλί. Ήπιαμε ο καθένας 5-6 κονιάκ απανωτά και συνήλθαμε. Σε λίγο, ένας δασεργάτης σηκώθηκε και είπε «Τώρα ήρθε η ώρα να φάμε το αρνί». Αλλά ψητό δεν έβλεπα πουθενά. Παραμερίζει με ένα χοντρό ξύλο τα κάρβουνα στη φωτιά και με μια σανίδα σκάβει την χόβολη και βγάζει το κώμα. Τότε αποκαλύφθηκε σε μια μεγάλη λακούβα το αρνί, που, τυλιγμένο σε στο δέρμα του, κώνευε κάτω από τα κάρβουνα. Ήταν ένα κρέας υπέροχο. Το τρυπούσες με το πηρούνι και οι ίνες του έβγαιναν σαν σπάγκοι. Φάγαμε όλοι με πολλή όρεξη. Όπως μας είπαν, αυτό το ψήσιμο λέγεται κλέφτικο, γιατί το συνήθιζαν οι κλέφτες. Όταν τα αποσπάσματα που τους κυνηγούσαν έβλεπαν καπνό και έρχονταν στη φωτιά, δεν σκέφτονταν να σκάψουν στα κάρβουνα να βρουν το ψητό έτοιμο. Αλλιώς, αν το έβαζαν στη σούβλα, θα

ήταν υποχρεωμένοι να το κουβαλούν μαζί τους μισοψημένο, εκτός που θα έχανε την νοστιμιά του αν ξαναψηνόταν, ενώ και οι χωροφύλακες θα τους κυνηγούσαν και πάλι.

.....

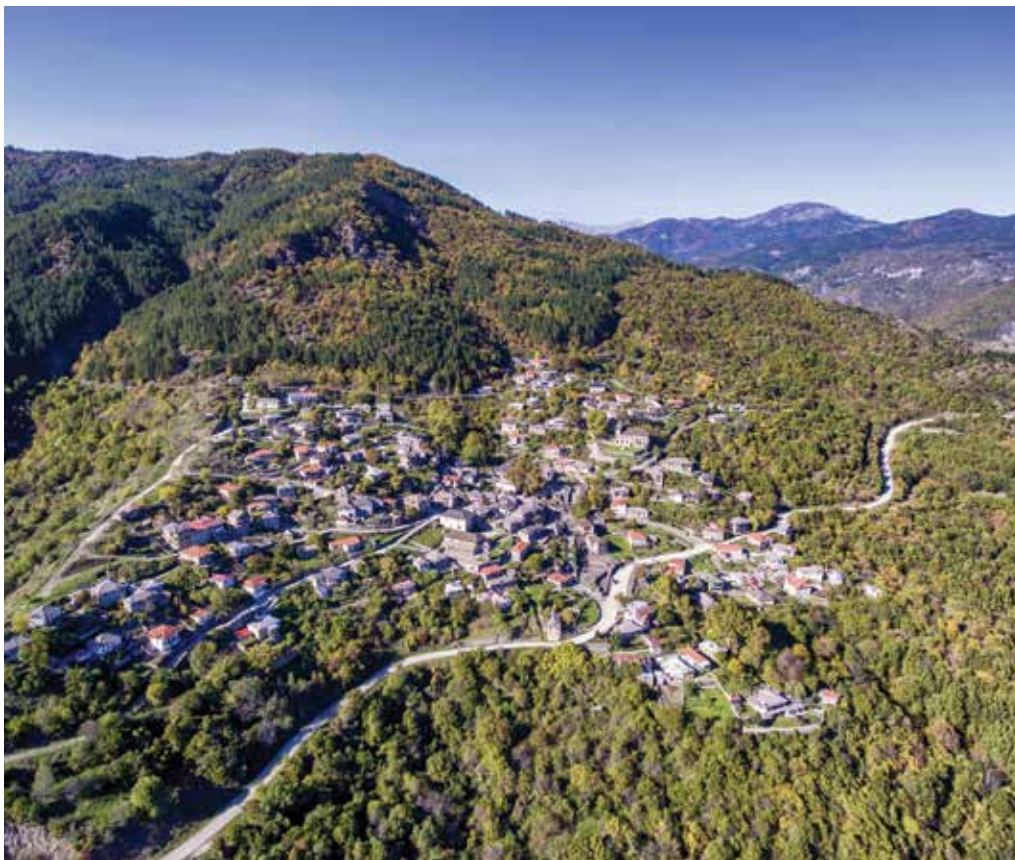
Β) Ένα απόγευμα ξεκινήσαμε την Κόνιτσα με τον δασάρχη για το δάσος της *Αετομηλίσας* κοντά στην κορυφή του Γράμμου, προκειμένου να κοιμηθούμε εκεί το βράδυ, ώστε να έχουμε όλη την ημέρα μπροστά μας την επόμενη, για να κάνουμε την εξέλεξη της υλοτομίας. Ανεβήκαμε στο τζίπ του ξυλέμπορου που είχε πάρει σε δημοπρασία την υλοτομία και σκαμπανεβαίνοντας στον χωματόδρομο φτάσαμε νύχτα 2-3 χιλιόμετρα κοντά στην παράγκα των δασεργατών που έκαναν την υλοτομία. Εκεί το έδαφος ήταν αργιλώδες και ανέβλυζε νερό. Ο δρόμος αυτός ήταν νεοσκαμμένος. Έτσι, παρά τις προσπάθειες του οδηγού του τζίπ και το σπρώξιμο που κάναμε εμείς από πίσω, το τζίπ βάλτωσε και αναγκαστήκαμε να φορτωθούμε ό,τι είχαμε στο αυτοκίνητο και να πάμε στην παράγκα πεζοί.

Ο Γράμμος είχε καταχνιά. Έκανε κρύο. Κάτω από το δρόμο ξισιάλα, σχεδόν κρημνώδης και γυμνή, οδηγούσε στον λάκκο της *Πισίλιανης* που εξέβαλλε στον Σαραντάπορο. Προπορευόμουν φορτωμένος το δίκαννο και την ντραμουτζάνα με το κρασί για το φαγοπότι μας και ανίχνευα τον δρόμο για να με ακολουθούν οι άλλοι, ο ένας πίσω από τον άλλον στη σειρά πατώντας στα βήματά μου. Από εδώ ελάτε, φώναζα κάθε τόσο, από εκεί βουλιάζει. Προσοχή, μην πατάτε στην άκρη του δρόμου. Μοιάζαμε σαν σκιές μέσα στο σκοτάδι. Πίσω μου ερχόταν ο δασάρχης με το ψητό αρνί στην

πλάτη, ακολουθούσε ο ξυλέμπορος με ένα καφάσι φρούτα, ούζο, κ.λπ. στην αγκαλιά του και πιο πίσω ο οδηγός του τζίπ με διάφορα άλλα πράγματά μας.

Βγαίνοντας στην πρώτη στροφή απ' όπου αγναντευόταν το δάσος της *Αετομηλίσας*, είπα στον δασάρχη να ρίξω καμιά ντουφεκιά με το δίκαννο για να μας ακούσουν οι δασεργάτες στην παράγκα να έρθουν να μας ξεφορτώσουν. Έριξα δυο απανωτές ντουφεκίες και κατόπιν άλλες δυο. Κοντά στα αλβανικά σύνορα ήταν επικίνδυνο να ντουφεκίζει κανείς την νύχτα, θα αναστάτωνε τουλάχιστον τα στρατιωτικά φυλάκια. Με την τέταρτη ντουφεκιά κατέφθασαν γαβγίζοντας δυο σκυλιά των δασεργατών. Ξανταντουφέκισα να φύγουν, αλλά τότε αγρίεψαν περισσότερο. Έπρεπε τώρα να αντιμετωπίσουμε και τα σκυλιά. Σταματήσαμε και αρχίσαμε να φωνάζουμε όλοι μαζί εν χορώ «Ε ε ε εμείς είμαστε, ελάτε εδώ». Δεν ακούγαμε καμιά απάντηση. Πόσο μακριά άραγε ήμασταν από την παράγκα; Βαδίζαμε στα τυφλά μέσα στις λάσπες. Μετά από μισή ώρα πορεία, ακούσαμε από μακριά τους δασεργάτες να μας φωνάζουν πως έρχονται. Ήρθαν και μας ξεφόρτωσαν. Το σκοτάδι ήταν πηχτό και δεν βλέπαμε την ώρα ούτε να φθάσουμε στην παράγκα να ξεκουρα-

στούμε. Βγάλαμε τις αρβύλες και ξαπλώσαμε στα μπάνια της παράγκας. Είχαν και σόμπα αναμμένη. Ήπιαμε αρκετό ούζο πρώτα και κατόπιν πέρασαν τα κοράκια στο ψητό. Οι δασεργάτες είχαν μαγειρέψει εκείνη την ημέρα φασόλια με κρέας. Ζήτησα από περιέργεια μια μερίδα. Πρώτη φορά έτρωγα φασόλια με κρέας. Πολύ χορταστικό φαγητό. Πέρασαν κάμποσες ώρες τρώγοντας και συζητώντας μέχρι που πλαγιάσαμε.

.....
Γ) Το καλοκαίρι του 1962 επέβλεπα την διάνοιξη του δασικού δρόμου από *Πληκάτι* προς *Αετομηλίτσα* στην κορυφή του Γράμμου, στα Τρία Αυγά, όπου πριν από λίγα χρόνια έγιναν οι σφοδρότερες μάχες με τον ανταρτοπόλεμο. Είχα δυο μπουλντόζες και καμιά εικοσαριά εργάτες,

κυρίως Αρτινούς, που έμεναν σε μια μεγάλη παράγκα. Εγώ με έναν συνάδελφο δασικό μέναμε σε μια σκηνή και επειδή δεν είχαμε στρώματα φορτώσαμε τα ράντζα με φτέρες που είναι μαλακιές. Είχαμε έναν γέρο μάγειρα, που τότε είχε επιστρέψει από την Ρουμανία, όπου ήταν με τους αντάρτες, και φρόντιζε για το φαγητό μας. Οι εργάτες είχαν δικές τους κατασρόλες, παρέες-παρέες, άναβαν φωτιές στη σειρά και έβαζαν τις κατασρόλες τους πάνω σε δυο πέτρες και μαγείρευαν.

Καμιά φορά αγοράζαμε όλοι μαζί ένα αρνί από τους Σαρακατσάνους, που ξεκαλοκαίριαζαν τα κοπάδια τους στα γύρω βουνά, και το ψήναμε ρεφενέ. Λόγω των υλοτομιών που γίνονταν στο δάσος για την διάνοιξη του δρόμου από τους συνεταιρισμούς, αλλά και για την εκμετάλλευση

ση των δασών, απαγορευόταν η βοσκή των ζώων. Οι Βλάχοι, που είχαν ανάγκη να βοσκήσουν εκεί, με παρακαλούσαν να τους επιτρέψω να τα φέρνουν που και που στα κρυφά, με αντάλλαγμα έναν τενεκέ τυρί ή να μου κάνουν το τραπέζι με ψητό στη σούβλα στην αχυροκαλύβα τους. Φυσικά, εγώ κάτι τέτοιο δεν θα το έκανε ποτέ. Έπιασα φίλο και έναν ασυνήθιστα μεγάλο σκύλο τους, που στον λαιμό είχε ένα αγκαθωτό στεφάνι για να μην τον δαγκώνουν οι λύκοι. Ο φόβος από τους λύκους ήταν διάχυτος τη νύχτα, γιατί τριγυρνούσαν κοντά στην παράγκα μας. Συχνά, καθώς ήμασταν όλοι μαζεμένοι γύρω από την φωτιά στο ξέφωτο, ακούγαμε τον θόρυβο που έκαναν στα κλαδιά και ύστερα τους βλέπαμε δυο-τρεις μαζί να πηγαίνουν για το νερό της πηγής που ήταν λίγα βήματα κοντά μας μέσα στις οξιές. Πλέναμε τα ρούχα μας στην πηγή και τα απλώναμε στα κλαδιά να στεγνώσουν, όπως έκαναν και οι Σαρακατσάνες πιο κάτω. Καμιά φορά αγοράζαμε κανένα καρπούζι ή σταφύλια, που μας τα έφερναν σε καφάσια φορτωμένα στα ζώα οι αγωγιάτες από την *Πυρσόγιαννη*, τρεις ώρες μακριά.

Μου μένουν αξέχαστα: οι ευθυτενείς κορμοί των δένδρων και οι ποικιλόμορφες σκιές τους στο φως του φεγγαριού, τα αμυδρά φώτα των χωριών της λάκκας του Σαραντάπορου, τα σπαρμένα βλήματα από τους όλμους πάνω από το χωριό Οξυά, τα αμπριά των ανταρτών σκεπασμένα με πολλές σειρές από κορμούς δένδρων, το κομμένα κούτσουρα των δένδρων από τους υλοτόμους στη σειρά δίπλα στον δρόμο, η λαχταριστή τσίκνα του φαγητού την ώρα που πλησιάζαμε στον καταυλισμό μας παρέες-παρέες με τα εργαλεία της δουλειάς στη πλάτη, η νοστιμάδα του φαγητού, και πολλά άλλα ακόμη.

Ένα απόγευμα με ειδοποίησαν από το δασαρχείο να κατεβώ στην Κόνιτσα, όπου την άλλη μέρα θα είχαμε σύσκεψη για τις πυρκα-

γιές. Κατά την δύση του ήλιου ξεκίνησα μόνος μου τρεις ώρες πορεία για την *Πυρσόγιαννη*, όπου το πρωί θα έπαιρνα το λεωφορείο για την Κόνιτσα. Όταν έφθασα στο Πριόνι, κοντά στο *Πληκάτι*, σκέφτηκα να διανυκτερεύσω εκεί, αλλά αυτό δεν έγινε γιατί βρήκα τους δασεργάτες δυσαρεστημένους από τον δασάρχη για την τιμή της ξυλείας που τους όρισε. Προχωρούσα, λοιπόν, δίπλα στο ποτάμι που βούιζε. Πέρασα μια καλύβα των Σαρακατσαναίων, όπου γινόταν γάμος και με προσκάλεσαν στο γλέντι τους, αλλά είχα πάρει πια την απόφαση και βιαζόμουν. Σταμάτησα μόνο στο χωριό Γοργοπόταμος, όπου τσίμπησα κάτι πρόχειρο σ' ένα μπακάλικο. Ύστερα, πεζοπορώντας μόνος μου μέσα στο σκοτάδι, μετρούσα τα βήματά μου για να καλμάρω των φόβο μου. Τάχυνα το βήμα μου σκουντουφλώντας στις πέτρες ώσπου καταϊδρωμένος έφθασα έξω από το χωριό *Βούρμπιανη*, όπου από μακριά έβλεπα τα φώτα από τις μπουλντόζες του στρατού που έφτιαχναν τον δρόμο και παρηγοριόμουν. Εκεί βρήκα γνωστούς μου από τον στρατό στρατιώτες που μου έδωσαν ένα αυτοκίνητο και πήγα αργά τη νύχτα στην *Πυρσόγιαννη*, όπου και διανυκτέρευσα.

ΟΙ ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΟΥΝΩΝ ►

Γράφει ο Βασίλης Μπίτος

Αναμφίβολα, οι πιο μεγάλοι πολιτισμοί γεννήθηκαν και άκμασαν δίπλα σε απέραντες θάλασσες και πλωτά ποτάμια. Την ίδια στιγμή οι λίμνες συνδέθηκαν με σκοτεινούς μύθους και θρύλους ως μέρη απόμερα, μέρη που κυριαρχούσε η ίδια η φύση, θηρία και μοχθηρά στοιχεία κρύβονταν στα νερά τους, θέλοντας πάντα να βλάψουν τον άνθρωπο, ξεγελώντας τον, καταβροχθίζοντάς τον ή παίζοντας με το μυαλό του. Η διασημότερη ιστορία με λίμνη είναι εκείνη του Λοχ Νες στη Σκωτία, ενός τέρατος με το όνομα Νέσι που για τους ερασιτέχνες ερευνητές ταυτίστηκε με τον δεινόσαυρο Πλησιόσαυρο, αλλά ποτέ δεν αποδείχθηκε επιστημονικά η ύπαρξή του, μιας και η ίδια η λίμνη δε θα μπορούσε να υποστηρίξει, από άποψη πόρων και τροφής, ένα τόσο μεγάλο και αρχαίο οργανισμό.

Όμως και στον ελλαδικό χώρο υπάρχουν αντίστοιχα παραδείγματα λιμνών. Μακριά από τις πεδιάδες, την ασφάλεια των πόλεων και τα φώτα του πολιτισμού, ο ορεινός όγκος της Πίνδου προσφέρει το κατάλληλο περιβάλλον για να γεννηθούν και να διαδοθούν ιστορίες και θρύλοι. Πήραν το όνομά τους από τους κύριους ενοίκους τους, τους δράκους.

Δράκοι. Ένα πλάσμα μοναδικό, αρχαίο, πονηρό, μοχθηρό ή αθώο, γιγάντιο τις περισσότερες φορές, μυστηριακό και επικίνδυνο, παρουσιάζεται σχεδόν σε κάθε ανθρώπινο πολιτισμό κάθε εποχής, με διαφορετικές μορφές και ικανότητες. Στην σύγχρονη εποχή που δεν επικρατεί αυτή η μαγεία αλλά η ορθολογικότητα της σκέψης, υπάρχουν μικρά πράγματα που μπορούν να σε ταξιδέψουν. Οι δρακόλιμνες της Ελλάδας αποτελούν τα τελευταία χρόνια, ένα

φυσικό πόλο για όλους τους ταξιδιώτες των ορεινών όγκων της χώρας μας που εξάπτει τη φαντασία μας.

Σπαρμένες στα ελληνικά βουνά, γεμάτες με μύθους για παράξενα πλάσματα, που έπλασαν στο παρελθόν οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών, σαν γαλάζια στολίδια κοσμούν το πράσινο και μερικές φορές, το λευκό των αλπικών λιβαδιών και προσδίδουν ξεχωριστό ενδιαφέρον και ομορφιά στα ελληνικά βουνά. Βρίσκονται σε απρόσιτες βουνοκορφές, στην πλειονότητά τους στην οροσειρά της Πίνδου (Ηπειρος και Δ. Μακεδονία). Αποτελούν πηγή ξεκούρασης και ομορφιάς για τους λάτρεις της φύσης, ανεκτίμητα αντικείμενα μελέτης για τους επιστήμονες. Το όνομά τους θυμίζει παραμύθι και η ύπαρξή τους ένα πολύτιμο δώρο της φύσης!

Επιπλέον, στα νερά τους ζει ο Αλπικός Τρίτωνας (*Triturus alpestris*), ένα ενδιαφέρον αμφίβιο με ουρά, το οποίο κολυμπά με εξαιρετική ευκολία αλλά βαδίζει και εκτός νερού. Έχει μήκος γύρω στα 10-12 εκ., εντυπωσιακό πορτοκαλοκόκκινο χρώμα στο κάτω μέρος του σώματός τους και δρακόμορφη όψη! Ελάτε να τις επισκεφθούμε και είμαστε σίγουροι ότι θα σας μαγέψουν με την απaráμιλλη φυσική ομορφιά τους αλλά και την ατμόσφαιρα των μύθων που τις περιβάλλει. Για κάθε ταξιδιώτη αυτό το εσωτερικό ταξίδι στη σφαίρα του μαγικού αποτελεί μια φυγή από την πραγματικότητα αλλά κι έναν τρόπο ανάπαυσης από τις δυσκολίες του ταξιδιού.

Στην ορεινή Ελλάδα υπάρχουν γύρω στις 60 λίμνες εκ των οποίων οι 30 είναι μεγαλύτερες από ένα τετραγωνικό χιλιόμετρο. Ανάμεσα

σ' αυτές ξεχωρίζουν οι αλπικές λίμνες. Πρόκειται για σημεία που συγκεντρώνονται νερά από τα χιόνια που σκεπάζουν τις γύρω εκτάσεις τον χειμώνα και λιώνουν την άνοιξη, οι περισσότερες των οποίων το καλοκαίρι ή το φθινόπωρο σβήνουν περιμένοντας τις βροχές και τα χιόνια για να ξαναζωντανέψουν. Βρίσκονται σε απομονωμένες περιοχές, είναι μικρές σε μέγεθος με λιγότερο πολύπλοκες τροφικές αλυσίδες, σε σχέση με τις πεδινές λίμνες. Αυτό οφείλεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους όπως χαμηλές θερμοκρασίες, λίγα θρεπτικά συστατικά, έντονη ηλιακή ακτινοβολία, έλλειψη ηλιακής ακτινοβολίας επί αρκετούς μήνες. Τα χαρακτηριστικά αυτά καθιστούν τις ορεινές λίμνες μοναδικά οικοσυστήματα, με πολύτιμο υλικό που συμπεραίνουμε για την υγεία του οικοσυστήματος.

Εμείς εντοπίσαμε τις πιο γνωστές και ξεχωρίσαμε τα χαρακτηριστικά της κάθε μιας. Με το όνομα Δρακόλιμνη αναφέρονται οι αλπικές λίμνες που σχηματίζονται κυρίως σε βουνά

της Ηπείρου. Γνωστότερες δρακόλιμνες είναι η Δρακόλιμνη της Τύμφης, η Δρακόλιμνη του Σμόλικα, η αλπική λίμνη Γκιστόβα του Γράμμου, οι αλπικές λίμνες Φλέγκες στο Μαυροβούνι και η αλπική λίμνη Βερλίγκα στον Λάκμο, κοντά στις πηγές του Αχελώου. Εδώ, στην περιοχή της Κόνιτσας βρίσκονται δυο από τις πιο γνωστές αλπικές λίμνες της χώρας μας, η δρακόλιμνη του Σμόλικα και της

Τύμφης. Ωστόσο, άλλες μικρότερες σε έκταση λίμνες, λιγότερο βαθιές ή παροδικού χαρακτήρα, συναντώνται κοντά σε πηγές ή κοιλόττες όπου καταλήγουν τα ρυάκια από το χιόνι που λιώνει. Τέτοιες μικρές λίμνες, για παράδειγμα, υπάρχουν στο Σμόλικα (Επτά Βρύσες), στο Ταμπούρι, στη Βασιλίτσα και στο Γράμμο (Αετομηλίτσα). Είναι σημαντικές γιατί σ' αυτές ζουν δέκα είδη αμφιβίων αλλά προσφέρουν και νερό στα κοπάδια των κτηνοτροφικών ζώων που ανεβαίνουν εκεί το καλοκαίρι.

ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΕΣ ΤΟΥ ΣΜΟΛΙΚΑ

Η Δρακόλιμνη του Σμόλικα (Λύγκα)

Λίγα τοπία στην ορεινή Ελλάδα μπορούν να θυμίσουν στον επισκέπτη κάτι από Άλπεις. Ένα από αυτά, όμως, είναι σίγουρα η μαγευτική

Η Δρακόλιμνη του Σμόλικα

δρακόλιμνη του Σμόλικα που ειδικά την άνοιξη περιβάλλεται από καταπράσινο φυσικό τοπίο σπάνιας ομορφιάς, θυμίζοντας τις εξοχές της Ελβετίας. Ο Σμόλικας είναι το δεύτερο ψηλότερο βουνό της Ελλάδας μετά τον Όλυμπο, έχοντας την κορυφή του στα 2.637 μ. Ορθώνεται απέναντι από την Τύμφη, καταλαμβάνοντας το βόρειο τμήμα της περιφερειακής ενότητας Ιωαννίνων και το δυτικό των Γρεβενών και εκτείνεται λίγα χιλιόμετρα βόρεια της Τύμφης, με όριο το φαράγγι του Αώου. Η εκεί δρακόλιμνη βρίσκεται σε υψόμετρο 2.150 μ. δυτικά της κορυφής του Σμόλικα. Ανήκει σε ένα σύνολο υποαλπικών λιμνών κρυμμένων στις ψηλότερες βουνοκορφές της Ηπείρου. Έχει έκταση 3-4 στρ., περίμετρο γύρω στα 380 ανθρώπινα βήματα, αλλά και μεγάλο βάθος. Αυτό που την χαρακτηρίζει και την καθιστά ξεχωριστή είναι το μοναδικό της σχήμα, αυτό της καρδιάς και το έντονο γαλάζιο χρώμα. Για το λόγο αυτό, στα βλάχικα ονομάζεται "Λάκου – Βίνιτου", δηλαδή, γαλάζια λίμνη! Φιλοξενεί στα νερά της τον αλπικό τρίτων ή "δρακάκι" στην καθομιλούμενη.

Το μονοπάτι αρχίζει από την Αγία Παρασκευή (παλιό Κεράσοβο), περνώντας από πανέμορφα δάση μαύρης πεύκης, μακεδονίτικου ελάτου, οξιάς και ρόμπουλου και αρκετά ξέφωτα πλημμυρισμένα με κάθε λογής ανθισμένη ποώδη βλάστηση, οδηγεί μετά από 4 ώρες σε περιοχή χωρίς δένδρα. Άλλα μονοπάτια ξεκινούν από Πάδες, Παλιοσέλι και Σαμαρίνα. Ο σερπεντίτης που ως πέτρωμα κυριαρχεί εδώ, δίνει με τις πρασινωπές αποχρώσεις του, ένα ιδιαίτερο χρώμα στο τοπίο. Συνεχίζοντας την επίπονη ανάβαση, φθάνουμε σε πλάτωμα και αντικρίζουμε ξαφνικά την Δρακόλιμνη, που φαντάζει πανέμορφη στην πράσινη χορταριασμένη επιφάνεια που την περιβάλλει. Μάλιστα, ένα μικρό

Η Δρακόλιμνη της Τύμφης

άνοιγμα στη μια της πλευρά δημιουργεί ρυάκι, το οποίο πέφτει εντυπωσιακά στο γκρεμό. Ο Σμόλικας, λόγω των πετρωμάτων του, φιλοξενεί στο έδαφός του αρκετά σπάνια είδη φυτών που συμπληρώνει ιδανικά την αίσθηση ομορφιάς που αποπνέει η δρακόλιμνη. Το χειμώνα το όλο τοπίο είναι παγωμένο και απλησίαστο αλλά την άνοιξη πρασινίζει και γεμίζει από πανέμορφα λουλούδια, όπως άγριες ορχιδέες, κρίνους, αγριομενεξέδες και άλλα είδη φυτών.

Δρακόλιμνη της Μόσιας

Καλά κρυμμένη, ανάμεσα στις κορυφές Φούρκα και Σαμαρίνα στην αγκαλιά της κορυφής Μόσια (στα βλάχικα σημαίνει γριά), του Σμόλικα (Γέρος), βρίσκεται η δρακόλιμνη. Ορεινή λίμνη που την άνοιξη είναι γαλάζια και το καλοκαίρι, τα κρυστάλλινα νερά της βρύθουν από ζωή που της δίνουν οι αλπικοί τρίτωνες ενώ τον χειμώνα καλύπτεται τελείως από τα χιόνια. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι η κύρια λίμνη τροφοδοτεί με τα καθαρά νερά της άλλες δύο μικρότερες. Προσεγγίζεται από την Αγία Παρασκευή (Βαθύλακος) καθώς κι από τη Σαμαρίνα.

ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΗ ΤΗΣ ΤΥΜΦΗΣ

Βρίσκεται σε υψόμετρο 2.050 μ. στον ορεινό όγκο της Τύμφης, μεταξύ του ποταμού Αώου και του παραπόταμού του Βοϊδομάτη, στην προστατευόμενη περιοχή της Βόρειας Πίνδου, ΒΔ της ψηλότερης κορυφής της Τύμφης την Γκαμήλα (2.497 μ.), της κορυφής Πλόσκος (2.377 μ.), από όπου λήφθηκε και η σχετική φωτογραφία, της κορυφής Αστράκας (2.436 μ.), νότια της μονής Στομίου από την οποία απέχει 3,5 ώρες. Επίσης, απέχει 1 ώρα από το οργανωμένο καταφύγιο στο διάσελο της Αστράκας και 4 ώρες από το Μικρό Πάπιγκο. Η πρόσβαση είναι δυνατή μόνο με τα πόδια. Δεσπόζει δε, η λίμνη, στη μέση ενός κοιλώματος που το κυκλώνουν στη μια πλευρά, ψηλά βουνά, άγρια βράχια και λόφοι. Στην άλλη βρίσκεται η φοβερή χαράδρα, στο βάθος της οποίας κυλάει ο Αώος και απέναντι υψώνεται ο ορεινός όγκος που πίσω βρίσκεται το καταφύγιο της Αστράκας. Έχει ελλειψοειδές σχήμα, έκταση περίπου 5 στρέμματα και βρίσκεται δίπλα στον γκρεμό,

πάνω από τον Αώο ποταμό. Το τοπίο γύρω από την λίμνη, γυμνό, αλλά ταυτόχρονα εντυπωσιακό, σπάνιας ομορφιάς, με καταπληκτική πανοραμική θέα των κορυφών του βουνού ενώ αποτελεί πολυσύχναστο τουριστικό πόλο έλξης για πεζοπόρους και ορειβάτες. Άλλα σημεία προσέγγισής της είναι η Κόνιτσα, δια της μονής Στομίου και του μονοπατιού της Νταβάλιστας καθώς και από το Βραδέτο, ακολουθώντας το Μέγα Λάκκο.

Η ίδια η λίμνη αποτελεί σημαντικό οικοσύστημα, μιας και είναι ένα από τα λίγα μέρη στην Ελλάδα όπου κατοικεί ο Αλπικός τρίτωνας (*Ichthyosaura alpestris*), όπως στο Σμόλικα, ένα αμφίβιο με μήκος περίπου δέκα εκατοστά, με γκριζόμαυρη ράχη και κοκκινωπή κοιλιά.

Για το βάθος της έχουν ακουστεί πολλοί μύθοι, μεταξύ των οποίων πως ένας Μπέης επί Τουρκοκρατίας, έβαλε έναν καλό κολυμβητή από την Πρέβεζα, να καταδυθεί και να μετρήσει το βάθος της. Αυτός χάθηκε στο εσωτερικό της λίμνης για 10 λεπτά και αφού κατάφερε να βγει ζωντανός, κατατρομαγμένος άφησε εντολή να

Η Δρακόλιμνη της Τύμφης

μην επιχειρήσει κανείς το ίδιο εγχείρημα. Σύγχρονες μετρήσεις που έγιναν, έδειξαν πως δεν ξεπερνάει τα 3 μ.

Οι Δρακόλιμνες Λάκκου ή Αρβανίτα

Βρίσκονται στην ανατολική πλευρά του ορεινού όγκου της Τύμφης και σε υψόμετρο 1.450 μ., κάτω από το επιβλητικό βλέμμα της Γκούρας, δεύτερης ψηλότερης κορυφής της Τύμφης (2.463 μ.). Αποτελούν εποχιακές λίμνες, οι οποίες τροφοδοτούνται από το λιώσιμο του χιονιού και των πάγων τους ανοιξιάτικους μήνες.

Ο Μύθος των Δρακόλιμνων (Τύμφης και Σμόλικα)

Οι Δρακόλιμνες συνδέονται με έναν πολύ ενδιαφέροντα μύθο, ο οποίος διαθέτει αρκετές διαφορετικές εκδοχές ανάλογα την τοποθεσία στην οποία θα ακούσεις γι' αυτόν, από τους ντόπιους κατοίκους. Έτσι, ο θρύλος θέλει τις δύο αυτές λίμνες να ήταν κάποτε κατοικίες δράκων. Γιγάντιων δράκων, μια ιστορία που μάλλον έχει τη βάση της στο γεγονός ότι ακόμα και σήμερα οι Τρίτωνες που ζουν στα νερά τους, μοιάζουν με μικρούς δράκους. Κάποιοι τους αποκαλούν δρακάκια. Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, πως με λίγη καλή θέληση και φαντασία οι μικροί Τρίτωνες μπορούν στο πέρασμα του χρόνου να μεταμορφωθούν σε τεράστιους δράκους. Όπως συνηθίζεται, σε όλες τις περιοχές της χώρας, υπάρχουν αστικοί μύθοι, με σκοπό να προβάλουν τον τόπο τους. Είναι σημαντικό να δούμε κάποιους μύθους, ώστε να καταλάβουμε γιατί τους έχουν προβάλει κι αν αυτοί οι μύθοι θα μας προσελκύσουν στον προορισμό που θα διαλέξουμε. Μέσα σ' αυτούς τους μύθους, άνθρωποι έχουν παίξει το ρόλο τους. Προσπαθώντας να πάμε ένα ταξίδι σε ένα άγνωστο μέρος, καλό θα ήταν να ξέρουμε, τι λένε οι κάτοικοι της περιοχής για αυτούς τους μύθους μήπως και

καταλάβουμε το λόγο που έφτιαξαν αυτούς και στην περίπτωση μας θα αναφέρουμε κάποιους μύθους για τις δρακόλιμνες της Τύμφης και του Σμόλικα.

Σύμφωνα με έναν μύθο, στις δρακόλιμνες της Τύμφης και του Σμόλικα, ζούσαν δύο δράκοι. Οι δράκοι αυτοί βρίσκονταν σε έντονη αντιπαλότητα που αρκετά συχνά έφτανε σε θερμά επεισόδια. Κάθε φορά που αποφάσιζαν πως έπρεπε να διευθετήσουν θέματα που μόνο οι δράκοι γνωρίζουν, έριχναν πέτρες ή ξύλα ό ένας στον άλλον. Αυτή η άποψη ήταν αρκετή για τους κατοίκους της περιοχής ώστε να εξηγήσουν γιατί η λίμνη του Σμόλικα έχει άσπρο εδαφικό υπόστρωμα με διάσπαρτες μαύρες πέτρες, ενώ η λίμνη της Τύμφης, μαύρο τάπητα, με διάσπαρτες λευκές πέτρες, χαρακτηριστική χρωματική αντίθεση, τροφή για την οργιώδη φαντασία των κατοίκων της υπαίθρου. Φυσικά, κάτι τέτοιο εξηγείται με πολύ πιο λογικό τρόπο αν εξετάσουμε το γεωλογικό παρελθόν της περιοχής, όπου ήταν έντονη και η ηφαιστειακή και σεισμική δραστηριότητα.

Μια άλλη εκδοχή που αναφέρουν οι κάτοικοι της περιοχής είναι ότι ο δράκος της λίμνης Τύμφης πετούσε βράχια σε εκείνον του Σμόλικα. Οι κάτοικοι των γύρω περιοχών του Σμόλικα αναφέρουν ότι οι άσπρες πέτρες γύρω από τη δρακόλιμνη είναι η απόδειξη για την αλήθεια του μύθου, σε αντίθεση με τους πρασινόλιθους που επικρατούν στο βουνό. Ο δράκος του Σμόλικα πετούσε πεύκα και ρόμπολα. Γι' αυτό και η περιοχή είναι πολύ δασωμένη στη βορεινή πλευρά της Γκαμήλας. Από τους κορμούς που έπεφταν στη λίμνη βγήκαν μαύρα πρόβατα, ενώ από τις πέτρες που έπεφταν στη λίμνη του Σμόλικα έβγαιναν άσπρα κριάρια, τα οποία μόλις συναντήθηκαν, ζευγάρωσαν μαζί τους. Τα αρνιά που γεννήθηκαν πνίγηκαν στη λίμνη και έτσι νίκησε ο δράκος της Γκαμήλας.

Παραλλαγές της ιστορίας, όπως και ο κάτοχος της τελικής νίκης διαφέρουν ανάλογα με

την περιοχή. Κάποιοι αναφέρουν πως ο δράκος της λίμνης του Σμόλικα βγήκε νικητής, αφού πετούσε λευκούς σβώλους αλατιού, που έφερε τρομερή δίψα στο δράκο της Γκαμήλας, στερώντας του παράλληλα τη νίκη, αφού έπρεπε να πει τόσο πολύ νερό που τελικά έσκασε.

Ένας άλλος μύθος αναφέρει ότι στα νερά της δρακόλιμνης του Σμόλικα υπήρχε ένα μεγάλο κριάρι. Οι βοσκοί της περιοχής το έβλεπαν για πρώτη φορά. Τότε το κριάρι βέλαξε, καλώντας όλα τα πρόβατα να πάνε κοντά του. Όταν είδε ότι τα πρόβατα ήρθαν κοντά του, αυτό πήδηξε μέσα στη λίμνη παρασύροντας μαζί του τα πρόβατα των βοσκών. Λέγεται ότι ήταν ο δράκος της λίμνης και ότι το έκανε αυτό επειδή επιθυμούσε προβατίσιο κρέας. Από τότε, οι Σαρακατσάνοι αποφεύγουν να βόσκουν τα κοπάδια τους κοντά στις δρακόλιμνες και τα βόσκουν σε χαμηλότερα υψόμετρα.

Σε κάθε περίπτωση οι δρακόλιμνες και οι κάτοικοί τους θα αναφέρουν όλους τους μύθους κι εμείς είτε θα πρέπει να τους πιστέψουμε είτε να τους ανακαλύψουμε. Όπως και να είναι ο μύθος, παραμένει μύθος και μόνο αν μπορούμε να βρεθούμε στο μέρος εκείνο, θα μπορέσουμε να ανακαλύψουμε αν είναι αλήθεια ή αν παραμένει μύθος για τους ταξιδευτές.

ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΕΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ

Δρακόλιμνη Γκιστόβα

Κάτω από την κορυφή του Γράμμου θα βρούμε την Γκιστόβα την ψηλότερη και μεγαλύτερη σε έκταση αλπική λίμνη στην Ελλάδα, στα 2.350μ., στην κορυφογραμμή, ακριβώς στα ελληνοαλβανικά σύνορα. Το χειμώνα, λόγω του υψομέτρου

παγώνει. Προσεγγίζεται από τα χωριά της Κόνιτσας, Πληκάτι και Αετομηνίτσα, καθώς και από την πλευρά της Καστοριάς, το χωριό Γράμμος (Γράμμουςτα). Φυσικά και αυτή έχει τους μύθους της που δεν είναι άλλος από το βάθος της που την θέλει σε άμεση επικοινωνία με τον κάμπο της Θεσσαλίας! Μέχρις αποδείξεως του αντιθέτου όλες οι θεωρίες είναι δεκτές. Κι εδώ ο θρύλος αναφέρει πως η δημιουργία της λίμνης αποδίδεται σε έναν ευγενικό και καλόκαρδο δράκο με τρομερή όψη, σε αντίθεση με τους πολεμοχαρείς δράκους των δύο προηγούμενων λιμνών. Ο δράκος αυτός κατοικούσε σε ένα χωριό του οποίου οι κάτοικοι δεν τον ήθελαν κοντά στα κοπάδια τους και αποφάσισαν να τον διώξουν. Έτσι λοιπόν τον οδήγησαν μακριά από το χωριό, ψηλά στις κορυφές του Γράμμου. Ο δράκος πικραμένος από τους ανθρώπους, παρακάλεσε να ξεκουραστεί για λίγο και εκεί, πάνω από το αγαπημένο του χωριό, έβγαλε ένα δάκρυ που αποτέλεσε την πρώτη μικρή Δρακόλιμνη. Οι άνθρωποι, δίκως να συγκινηθούν, συνέχισαν να τον διώχνουν σε σημείο που ο δράκος δεν θα μπορούσε πλέον να αντικρίξει το χωριό. Από τη στεναχώρια του, έβγαλε αυτή

Δρακόλιμνη Γκιστόβα

τη φορά ένα μεγαλύτερο δάκρυ που σχημάτισε την κύρια Δρακόλιμνη πολύ πάνω και μακριά από το χωριό! Άλλοι πάλι λένε πως τα δάκρυά του γέννησαν τον Αλιάκμονα, οι πηγές του οποίου βρίσκονται κοντά στη λίμνη.

Γενικά οι Δρακόλιμνες ως τόπος που ζούνε οι δράκοι, θεωρούνταν εκθρικά μέρη όπου ο άνθρωπος δεν είχε θέση. Εκτός από θρύλος για άσημους ανθρώπους, δέσμιος των μύθων των δράκων πιάστηκε κι ο γνωστός Αλή Πασάς, άρχοντας των Ιωαννίνων. Ο ίδιος επισκέφθηκε την περιοχή των λιμνών και μάλιστα ήθελε να ταξιδέψει μέσα σ' αυτές. Για τον λόγο αυτό κουβαλούσε μαζί του δύο μονόξυλα, δύο βάρκες φτιαγμένες εξολοκλήρου από έναν κορμό δέντρου η κάθε μία. Όμως ο δράκος της λίμνης είχε διαφορετική γνώμη. Τη νύχτα άρχισε να ρίχνει χαλάζι και έντονη κακοκαιρία συνεχίστηκε την επόμενη μέρα. Για τους προληπτικούς ανθρώπους της εποχής, αυτό σήμαινε ένα μόνο πράγμα: ο δράκος δεν ήθελε κανένα στα λημέρια του. Τελικά ο Αλή Πασάς αναγκάστηκε να ματαιώσει το εγχείρημα και να επιστρέψει στη βάση του. Μόλις αναχώρησε, η καταιγίδα κόπασε.

Εκτός από τους δράκους, αρκετοί θρύλοι αναφέρονται στο βάθος των λιμνών. Έτσι, οι παλαιότεροι μιλούσαν για απύθμενα νερά, εκεί όπου το φως δεν έφτανε ποτέ, τόπος αρχαίων πλάσμάτων, νεραϊδών, ξωτικών, στοιχειών και άλλων που είτε δεν αναφέρονται επακριβώς, είτε έχουν λησμονηθεί στο πέρασμα του χρόνου. Φυσικά, η επιστήμη έσπευσε να δώσει την απάντηση. Επιστήμονες έχουν διεξάγει κατά καιρούς καταδύσεις και βυθομετρήσεις στα νερά, που διαπίστωσαν ότι το βάθος των λιμνών δεν ξεπερνά τα πέντε μέτρα, βάζοντας μάλλον ταφόπλακα στις φήμες για τα μυθικά τέρατα στα σκοτεινά, αβυσσαλέα νερά. Όμως ποιος είπε ότι η ανθρώπινη φαντασία και τα δημιουργήματά της, οι θρύλοι, οι μύθοι και οι παραδόσεις υπόκεινται σε φυσικούς νόμους; Η

φαντασία συνεχίζει να εξελίσσεται, το ίδιο και οι ιστορίες, ακολουθώντας τις επιταγές των καιρών. Όσο ο κινηματογράφος, η λογοτεχνία, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια ξεχειλίζουν από εικόνες δράκων και άλλων μυθικών πλάσμάτων, τόσο πιο πολύ θα εξαπτούν τη φαντασία καθενός από εμάς. Η επιστήμη θέλει τις Δρακόλιμνες ως παγετωνικά κατάλοιπα από την τελευταία εποχή των παγετώνων πριν από 10.000 χρόνια, η μυθοπλασία ως δάκρυα δράκων. Αλλά γιατί πρέπει να επιλέξουμε ένα από τα δύο; Μπορεί να μην υπήρξαν ποτέ δράκοι, όμως στη φαντασία μας θα συνεχίσουν να ζουν για πάντα.

Η Δρακόλιμνη των Αρένων (Μουτσαίαλα)

Μέσα σε πυκνό δάσος οξιάς Αρκετά χαμηλότερα βρίσκεται η λίμνη Μουτσαίαλα (1.729μ.), φυσικό σύνορο μεταξύ των νομών Ιωαννίνων και Καστοριάς, όπως επίσης και της Ελλάδας με τη γειτονική Αλβανία. Αποτελεί ένα από τα ελκυστικότερα σημεία στην καρδιά του Γράμμου που θα σας γοητεύσει μιας και δεν διακρίνεται παρά μόνο αν την προσεγγίσετε σε κοντινή απόσταση. Αυτό που σε μαγεύει σε αυτή την αλπική λίμνη και έρχεται σε αντίθεση με τις άλλες είναι πως οι όχθες της είναι καλυμένες με πυκνή βλάστηση και κυρίως με οξιές. Το βάθος της είναι περίπου 1 μέτρο και τροφοδοτείται από υπόγειες πηγές και χειμάρους. Το εντυπωσιακό είναι πως σε αυτή έχουν βρεθεί τρία είδη τρίτωνια, ο αλπικός (Ichthyosaura alpestris), ο κοινός (Lissotriton vulgaris) και ο λοφιοφόρος (Triturus cristatus). Επίσης, στη περιοχή ζει ο κίτρινος βάτραχος (Bombina variegata) και ο βάτραχος των ρυακιών (Rana graeca), η σαλαμάνδρα (Salamandra salamandra), η αμμόσαυρα (Lacerta agilis) και η αλπική οχιά (Vibera berus) η οποία στον Γράμμο βρίσκεται στο νοτιότερο σημείο εξάπλωσής της στον ευρωπαϊκό χώρο. Αφετηρία για την επίσκεψή της είναι η Αετομηνίτσα, το Πευκόφυτο και η Χρυσή.

ΟΙ ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΕΣ ΤΗΣ ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΝΤΑ

Οι Δρακόλιμνες της Φλέγγας (Μαυροβούνι)

Στην υποαλπική ζώνη του βουνού Μαυροβουνίου (μεταξύ Καλαμπάκας και Ιωαννίνων) σε υψόμετρο 1.960 μ. και 1.940 μ. θα συναντήσετε δύο πολύ όμορφες φυσικές ορεινές λίμνες της Πίνδου, τις διδύμες Δρα-

κόλιμνες της Φλέγγας οι οποίες προσφέρουν πανοραμική θέα προς τη Ζεστή Κοιλιάδα (Βάλια Κάλντα). Η λίμνη που βρίσκεται ψηλότερα δέχεται το νερό των πηγών και με τη σειρά της τροφοδοτεί τη δεύτερη 20 μ. χαμηλότερα, η δε περίσσεια του νερού συνεχίζει να ρέει προς την κοιλάδα του Αρκουδορέματος, στον Εθνικό Δρυμό της Πίνδου.

Ο μύθος θέλει τον Μακεδόνα, γιος του Δία ή του Αίολου, να έχει τρεις γιους, ο ένας από τους οποίους ήταν ο Πίνδος. Κάποτε τα αδέρφια του τον φθόνησαν και αποφάσισαν να τον σκοτώσουν. Αυτός, καθώς το έμαθε, έφυγε και κρύφτηκε στα βουνά. Εκεί ζούσε με το κυνήγι και είχε φίλο το δράκο Λύγκο. Κάποτε, τα αδέρφια του ανακάλυψαν τον τόπο που έμενε, έστησαν καρτέρι και, εκμεταλλευόμενοι την απουσία του δράκου, τον σκότωσαν. Επιστρέφοντας ο δράκος, αναζήτησε το φίλο του και τον βρήκε νεκρό. Από τα δάκρυα του δράκου, σχηματίστηκαν μικρές λίμνες, οι Δρακόλιμνες ("Λάκλου μάρε" και "Λάκλου νίκου" στα Βλάχικα), ενώ τα γύρω βουνά πήραν το όνομα Πίνδος σε ανά-

μνηση του γεγονότος. Προσεγγίζονται από τις πηγές της τεχνητής λίμνης του Αώου, στο Μέτσοβο, καθώς κι από τη Βωβούσα.

Η ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΛΑΚΜΟΥ

Η Δρακόλιμνη Βερλίγκα ή Βρίγγα

Κοντά στο βορειότερο χωριό της περιοχής του Ασπροποτάμου, το Χαλίκι, στο βουνό Λάκμος (ή Περιστέρι), θα συναντήσετε σε υψόμετρο 2.050 μ. την τρίτη "θρυλική" δρακόλιμνη της Πίνδου, Βερλίγκα ή Βρίγγα που στα βλάχικα σημαίνει κύκλος.

Το όνομα είναι περιγραφικότατο αφού η λίμνη σχηματίζεται από δέκα φιδόμορφες νεροσυρμές που αποτελούν και την αρχή του Αχελώου ποταμού. Ο μύθος θέλει έναν δράκο να ζει κρυμμένος μέσα στη γη και έχοντας μορφή φιδιού να πετάγεται μέσα από τον βράχο. Αφού σύρθηκε για κάποια απόσταση βρήκε μια τρύπα στην οποία και χώθηκε πάλι μέσα στη γη. Από εκεί που βγήκε ο δράκος πετάχτηκε νερό, το οποίο ακολούθησε την φιδίσια πορεία του δράκου μέχρι να μπει ξανά μέσα στη γη. Υπήρχε όμως κι ένας τρίτος λιγότερο γνωστός, πιο μυστηριώδης. Ένα θεριό που κανείς δεν έβλεπε, μα μια φορά μόνο λένε πως τινάχτηκε μέσα απ' την πηγή, στριφογύρισε με ορμή στη μικρότε-

Δρακόλιμνη Βερλίγκα

ρη Δρακόλιμνη κι ύστερα χάθηκε σε μια τρύπα, βαθιά στα σωθικά του Λάκμου.

Άλλοι τον είδαν σαν μαύρο φίδι, θεόρατο, κι άλλοι σαν μαύρο δυνατό κριάρι. Κι η λίμνη εκείνη, σχεδόν τέλεια κυκλική, κατάπινε τα νερά σαν να τα χώνευε, μια χοάνη της πέτρας και του μύθου. Γι' αυτό και οι Βλάχοι την ονόμασαν Βρίγγα (Κύκλος). Εδώ ανάμεσα στους περίφημους φυσικούς μαιάνδρους της Βερλίγκας θα απολαύσουμε το φυσικό τοπίο και μια καλή ανάσα πριν συνεχίσουμε τη κατάβαση -1430μ υψομετρικών σε μήκος 10χλμ. προς το Χαλίκι. Εναλλακτικά, την Βερλίγγα μπορούμε να την προσεγγίσουμε και από το χωριό Ανθοχώρι Μετσόβου, όπως κι από τον αυχένα του Μπάρου.

ΑΛΛΕΣ ΛΙΜΝΕΣ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ

Λίμνη Στεφανιάδα - Η λίμνη των Αγράφων

Στον ορεινό όγκο των Αγράφων, κοντά στο χωριό Άγραφα, βρίσκεται η εντυπωσιακή λίμνη Στεφανιάδα. Αποτελεί τη νεότερη λίμνη της Ελλάδας αφού δημιουργήθηκε μόλις το 1963 λόγω της κατακρήμνισης του εδάφους και της δημιουργίας λεκάνης που σιγά - σιγά γέμισε νερό. Είναι πνιγμένη στο πράσινο με απότομες σχετικά ακτές και η στάθμη της επηρεάζεται από τις εποχιακές βροχές.

Αξιοσημείωτες λίμνες συναντώνται και σε άλλους ορεινούς όγκους της Ελλάδας, όπως στα Βαρδούσια, στο Βελούχι (Τυμφρηστό), στην Οίτη, στη Γκιώνα, στον Ελικώνα, στο Καλλίδρομο, στον Χελμό, στον Παρνασσό και στους πρόποδες του Ψηλορείτη.

Η αγκαλιά

Γράφει η Ζωή Κοτσίνα

Ένα βράδυ, κρατούσα αγκαλιά για μια τελευταία καληνύχτα τη μικρή μου κόρη, τη Βασιλική.

Και τότε με ρωτάει απλά και αυθόρμητα, όπως μόνο ένα παιδί μπορεί να ρωτήσει:

«Μαμά, όταν πεθάνεις εσύ ποιος θα μας παίρνει εμάς αγκαλιά;»

Η αλήθεια είναι ότι η απάντηση που της έδωσα, μου ήρθε και εμένα εντελώς αυθόρμητα.

«Αγάπη μου», της λέω, «όταν θα πεθάνει η μαμά, εσύ θα έχεις χορτάσει τόσες πολλές αγκαλιές που μετά θα θέλεις να τις μοιράσεις σε ανθρώπους άλλους που θα συναντήσεις και θα αγαπήσεις στη ζωή σου.»

«Μαμά δεν καταλαβαίνω τι λες», μου λέει η Βασιλική.

«Αγάπη μου, πάρε σαν παράδειγμα εμένα» της λέω. «Εγώ ήμουν τόσο τυχερή στη ζωή μου που είχα για γιαγιά μου τη γιαγιά τη Ζωίτσα και για θείο μου τον θείο το Νίκο. Η γιαγιά η Ζωίτσα και ο θείος ο Νίκος ήταν πάντα πολύ καλοί στο να δίνουν τις πιο όμορφες αγκαλιές. Και μάλιστα οι αγκαλιές τους ήταν αγκαλιές γεμάτες, αγκαλιές ζεστές, αγκαλιές σφιχτές.

Και έτσι η μανούλα χόρτασε αγάπη από όλες αυτές τις αγκαλιές και τώρα τις δίνει, όπως και αυτή τις πήρε, σε σένα και την Τελίτσα. Έτσι, όταν έρθει η ώρα, όλες τις αγκαλιές που θα έχετε πάρει από μένα, θα ξέρετε πώς να τις δώσετε στους ανθρώπους που θα αγαπάτε. Και η αγκαλιά σας δεν θα αδειάσει ποτέ.»

Η Βασιλική δεν με ρώτησε κάτι άλλο μετά από αυτό. Φάνηκε πως κάτι κατάλαβε.

Γιαγιά και θείε, θα φροντίσω να μην χαθούν ποτέ οι αγκαλιές που μου χαρίσατε τόσο απλόχερα. Και αυτό είναι μια υπόσχεση.

Καλή αντάμωση.

Στον Άι-Λια με τον παππού τον «Μάρη»...▶

Γράφει η Σταυρούλα Κουτρομπίνα

Ιούλιος στο χωριό... τελευταίες τάξεις του Δημοτικού... κάπου εκεί! Ατέλειωτο παιχνίδι με τη παρέα μας και ατέλειωτη χαρά μέσα μου για το που βρίσκομαι... πλησίαζε ο Άι-Λιας... ο παππούς ο Μάρης (Βασίλης Καπλάνης), ο παππούς των παιδικών μου φίλων, της Βάσως και της Λένας, μας πρότεινε να πάμε μαζί του στον Άι - Λια που γιόρταζε. Μόλις το είπα στη γιαγιά μου -Γιαννούλα Καπλάνη- μου είπε: που μωρ' θα πάτε; Εκεί πάνω; Μπορείτε εσείς να ανέβετε ως εκεί; Είναι μακριά...παρακαλούσα εγώ αλλά μπα... να και σε κάτι που πρώτη φορά δε με άφηνε να κάνω η γιαγιά μου! Και δίκιο είχε... εγγόνι ήμουν, ευθύνη είχε. Ρώτα τ' 'μνας' ' αν σ' αφήν', μου είπε! Και έπεςαν τα τηλεφωνήματα να πάρω την έγκριση ότι μπορώ και εγώ να ακολουθήσω!

Ξημερώματα 20 Ιουλίου, πετάχτηκα από το κρεβάτι μονομιάς με αγωνία για τη μέρα που θα ζούσα! Ετοιμάστηκα γρήγορα βάζοντας το κολατσιό που μου είχε ετοιμάσει η γιαγιά μου! Ψητό κοτόπουλο από την θεία Ροϊδούλα, θυμάμαι που είχα χαρακτηριστικά μαζί με άλλες λικουδιες. Η γιαγιά μου, μου πρότεινε να τα βάλουμε σε έναν τρουβά και εγώ ντρεπόμουν να πάω με κάτι τέτοιο προτιμώντας να πάρω μαζί μου μια ξεχασμένη τσάντα ώμου της μαμάς μου! Αχ, που να ήξερα τότε πόση αξία είχε ένας τρουβάς!

Διάφοροι χωριανοί είχαν ξεκινήσει για να πάνε με τα πόδια στον Άι- Λια, μόνο που εμείς έχοντας τον παππού Μάρη να μας καθοδηγεί δεν περιμέναμε να πάμε όλοι παρέα. Γιατί ο στόχος του ήταν όχι μόνο να πάμε, αλλά να φτάσου-

με πρώτοι απ' όλους. Παίρνοντας λοιπόν τον δρόμο του προορισμού μας, σε πολλά σημεία παραδοθήκαμε... αντε λίγο να ξαποστάσετε μας έλεγε, σαν μας έβλεπε έτσι, και ξαναξεκινάμε. Δεν περνούσαν 2-3 λεπτά, και να τος πάλι να μας δίνει τα σήμα να συνεχίσουμε! Του ήταν αδιανόητο πως εμείς ως παιδιά δεν είχαμε την αντοχή που θα έπρεπε σε αντίθεση με αυτόν που δε ξαπόσταινε καθόλου σε όλη τη διαδρομή!

Και μετά από ώρες περπατήματος και με τις ολιγόλεπτες παύσεις για λίγη ξεκούραση ο

Άι-Λιας ξεπρόβαλε στα μάτια μας. Με το που αντικρύσαμε το μικρό λευκό εκκλησάκι στην κορυφή του βουνού, η αλήθεια είναι ότι εκεί τα πόδια πήραν άλλη ταχύτητα και η καρδιά χτυπούσε πολύ πιο δυνατά. Δε σκεφτήκαμε καμία άλλη στάση ούτε καν να σταματήσουμε για μια γουλιά νερό να ξεδιψάσουμε. Δε θέλαμε να χάσουμε άσκοπα λεπτά παρά μόνο να φτάσουμε και να νιώσουμε αυτή την ευλογία. Σαν όνειρο μου φαινόταν ότι τα είχαμε καταφέρει. Ένωθα σαν μια μεγάλη κατακτήτρια μιας ψηλής βουνοκορφής. Μπήκαμε στην εκκλησία, ανάψαμε τα κεριά μας, παρακολουθήσαμε τις καταθέσεις στεφάνων στις προτομές των δύο ηρώων στον Συνταγματάρχη Κωνσταντίνο Δαβάκη και Υπολοχαγό Αλέξανδρο Διάκο, την αναπαράσταση των ηρωίδων τότε γυναικών μαυροφορεμένες να κουβαλούν στους ώμους τους κιβώτια με πυρομαχικά και όλους τους στρατιώτες με τις στολές τους... εικόνες πρωτόγνωρες για εμάς αλλά σε ότι ηλικία και να τα δείς είναι εξίσου συγκινητικό ολο το σκηνικό. Αφού η γιορτή τελείωσε, μαζεuthήκαμε όλοι μαζί οι χωριανοί να φάμε το κολατσιό μας και να πάρουμε τον δρόμο της επιστροφής γεμάτοι χαρά και ξεχνώντας οποιαδήποτε κούραση. Γιατί όταν η ψυχή γεμίζει από όμορφες στιγμές, όλα τα άλλα δεν

τα δίνεις καμία σημασία!

Είχαμε την χαρά να πάμε και δεύτερη χρονιά στον Άι-Λια με τον παππού Μάρη που δυστυχώς ήταν και η τελευταία μας εκδρομή μαζί. Είμασταν πολύ πιο προετοιμασμένοι όμως από την πρώτη! Εγώ τουλάχιστον! Μετά από τόσο πείραγμα που είχα δεχθεί από την πρώτη μου φορά, με την τσάντα ώμου και το ψητό κοτόπουλο που είχα μαζί μου και τον τρουβά πήρα και καμάρωνα και για κολατσιό ντομάτες με βραστά αυγά και ψωμί είχα μαζί μου που όταν τα τρως στο βουνό έχουν άλλη αξία και νοστιμιά!!!

Παππού Μάρη να είσαι καλά για τα μονοπάτια που μας έδειξες και κουβαλάμε αυτές τις όμορφες εικόνες που ζήσαμε μαζί... είμαι σίγουρη ότι εκεί που είσαι τώρα, φορώντας το ψάθινο καπέλο σου και κρατώντας το μπιστούνι σου, ανακαλύπτεις συνέχεια πολλές φωτεινές διαδρομές...

Χρονολογικά ευρήματα για τη Λιάσκα και την Κλαδόρμη ►

Γράφει ο Θωμάς Β. Ζιώγας

Η Λιάσκα και η Κλαδόρμη είναι δυο παλιά χωριά που ιδιαίτερα ενδιαφέρουν τους Δροσοπηγιώτες, καθώς σχετίζονται γεωγραφικά και ιστορικά με το χωριό τους. Είχα, παλιότερα, την ευκαιρία να γράψω ένα διεξοδικό άρθρο γι' αυτά με τίτλο «Λιάσκα, ένας παλιός Καντσιώτικος οικισμός», που δημοσιεύτηκε στα "Καντσιώτικα", τεύχος 25/2018, σελ. 7-36. Έκτοτε, κύλισε πολύς χρόνος κατά τον οποίο γνωστοποιήθηκαν καινούργια γραπτά ευρήματα για την περιοχή της επαρχίας Κόνιτσας. Φαίνεται πως οι επίμονοι και ανήσυχτοι ερευνητές δεν το βάζουν κάτω και πάντα θα μας εκπλήσσουν ευχάριστα με τις αποκαλύψεις τους. Εν προκειμένω, το 2024, ο εκ Γαναδιού ορμώμενος συμπατριώτης και πανεπιστημιακός Χαρίλαος Γ. Γκούτος, εμβριθής και πολυγραφότατος μελετητής της επαρχίας Κόνιτσας, κυκλοφόρησε το βιβλίο «Πηγές της ιστορίας της επαρχίας Κόνιτσας», Αθήνα 2024. Σε αυτό, εκτός των σπουδαίων γραπτών ιστορικών τεκμηρίων, περιλαμβάνονται (σε μετάφραση) ονομαστικός κατάλογος των χωριών με βάση το φορολογικό κατάστιχο του 1530 και τα τουρκικά φορολογικά κατάστιχα του nahıye Konica για τα έτη 1564, 1583. Είναι η εποχή της κορύφωσης της οθωμανικής ισχύος υπό τον σουλτάνο (1520-1566) Σουλεϊμάν τον Μεγαλοπρεπή, στον οποίο αποδίδεται το υπαρκτό ακόμη τζαμί στην Κάτω Κόνιτσα.

Στα κατάστιχα αυτά είναι εγγεγραμμένα σχεδόν όλα τα υπάρχοντα τώρα χωριά της επαρχίας, με τα γνωστά σε όλους παλιά τους ονόματα, αλλά και μερικά που έχουν εξαφανιστεί πριν από εκατοντάδες χρόνια και ξεχάστηκαν, όπως π.χ. η Κορπινίτσα και οι Χαλκιάδες. Από τα χω-

ριά που υπάρχουν και τώρα, ελάχιστα λείπουν από τα κατάστιχα, π.χ. το Λεσκάτσι (Ασημοχώρι) και οι Χιονιάδες. Όλα δείχνουν πως και το 1430, όταν τα χωριά δήλωσαν υποταγή στους Οθωμανούς κατακτητές, την ίδια οικιστική εικόνα θα είχε η επαρχία Κόνιτσας.

Γραμμένα στα κατάστιχα είναι και τα χωριά που γεωγραφικά σχετίζονται με τη Δροσοπηγή, ήτοι το Κάντσικο, η Λιάσκα, η Κλαδόρμη, η Φούρκα, η Ζέρμα. Για το επίσης γραμμένο Κουσαρτσκό, παρόλο που αριθμείται κοντά στα προηγούμενα, εκκρεμεί μια αμφιβολία μήπως πρόκειται για το Κοσάρτσικο (τώρα Προσήλιο) που υπάγεται πλέον στο χωριό Αμράντος (πρώην Ίσβορος), γιατί οι ονομασίες τους είναι όμοιες και στο κατάστιχο του 1583 γράφεται δύο φορές (αριθμός 16 και 30) με το ίδιο ακριβώς κείμενο. Η αναγραφή τους στα φορολογικά κατάστιχα, σχεδόν 500 χρόνια πριν από τώρα, επικυρώνει αδιάσειστα την έκτοτε ύπαρξή τους και επιβεβαιώνει την ορθότητα των σκέψεων και των πορισμάτων που διατύπωσα στο υπερκείμενο παλιότερο άρθρο μου, τακτοποιεί δε διαχρονικά τη γεωγραφική τους θέση και τις τότε δυνητικές μεταξύ τους σχέσεις. Για την πληρότητα και το αληθές του πράγματος, μεταφέρω εδώ τις σχετικές γραφές, για να βγάλετε και μόνοι σας συμπεράσματα:

Έτος 1530 | 24) Jerma (Ζέρμα), | 25) Kosaricko (Κοσάρτσικο ;:), | 26) Leske (Λιάσκα), | 27) Kladorm (Κλαδόρμη), | 28) Furka (Φούρκα), | 29) Kanciko (Κάντσικο), |

Έτος 1564

24) Χωριό Zerma (Ζέρμα): α) φορολογούμενοι 34, σπέντζα 850 άσπρα, σύνολο φόρων 3700 άσπρα, β) Νέο δερβένι: φορολογούμενοι 40 που πληρώνουν ως σπέντζα 15 άσπρα και ως δεκάτη ένα κοιλό των γεννημάτων του, σύνολο σπέντζας 600 άσπρα, σύνολο φόρων 3800 άσπρα.

25) Χωριό Kosarpigo (Κοσάρτσικο, πλησίον της Ζέρμας, ίσως;): φορολογούμενοι 39, σπέντζα 975 άσπρα, σύνολο φόρων 5250 άσπρα.

26) Χωριό Leski (Λιάσκα, πλησίον του Κάντσικου): φορολογούμενοι 58, σπέντζα 1450 άσπρα. 27) Χωριό Klotormi (Κλαδόρμη, μεταξύ Λιάσκας και Φούρκας): φορολογούμενοι 180, σπέντζα 3650 άσπρα, σύνολο φόρων 5000 άσπρα, ανήκει στο ζιμέτι του πασά των Ιωαννίνων.

28) Χωριό Kancigo (Κάντσικο): φορολογούμενοι 55, σπέντζα 1375 άσπρα, σύνολο φόρων 6500. **Μεζδράς**: με εισόδημα 340 άσπρα.

29) Χωριό Furka (Φούρκα): α) φορολογούμενοι 118, σπέντζα 2960 άσπρα, σύνολο φόρων 6392. β) Παλιό δερβένι: φορολογούμενοι 40, που πληρώνουν ως σπέντζα 10 άσπρα και δεκάτη ένα κοιλό των γεννημάτων του, σύνολο σπέντζας 40 άσπρα, σύνολο φόρων 3410 άσπρα.

Έτος 1583

29) Zerma (Ζέρμα): τα μέλη σαράντα νοικοκυριών είναι δερβεντζήδες, φορολογούμενοι 51, φόρος 14000 άσπρα.

30) Kosaricko (Κοσάρτσικο): φορολογούμενοι 57, φόρος 5350 άσπρα.

31) Leski (Λιάσκα): φορολογούμενοι 60, φόρος 3000 άσπρα.

32) Kladorm (Κλαδόρμη): φορολογούμενοι 70, φόρος 2127 άσπρα.

33) Kanciko (Κάντσικο): φορολογούμενοι 75, φόρος 4200 άσπρα.

37) Furka (Φούρκα): α) φορολογούμενοι 78, φόρος 8380 άσπρα. β) δερβένι: οι 40 δερβε-

ΧΑΡΙΛΑΟΣ Γ. ΓΚΟΥΤΟΣ
ΟΜ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ντζήδες οφείλουν μειωμένο φόρο (3620) και απαλλάσσονται των εκτάκτων σουλτανικών φόρων. Σύνολο φόρου 12000 άσπρα.

Σημειώσεις

1) σπέντζα n: [Τουρκ. ispençe]. Χρηματικός φόρος επί τουρκοκρατίας που πλήρωναν οι χριστιανοί αγρότες στους τιμαριούχους σιπαχάδες (ιππείς) για δικαίωμα διαμονής και καλλιέργειας στο φέουδό τους.

2) άσπρο το: [Τουρκ. akçe < Τουρκ. ak (= λευκό)]. Μεταλλικό κέρμα/νόμισμα επί τουρκοκρατίας. Η λέξη άσπρα στη σημασία νομίσματα/κέρματα ήταν σε χρήση από την ελληνιστική εποχή και προέρχεται από το Λατ. asper (= τραχύς).

3) Στο έτος 1583 δεν αναγράφεται στα κατάστιχα η λέξη σπέντζα. Τότε, επί σουλτάνου (1574-1595) Μουράτ Γ', επειδή είχε καταρρεύσει η οθωμανική οικονομία, φαίνεται πως έγιναν κάποιες φορολογικές μεταρρυθμίσεις.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2024

Ο Ξενιτεμός ►

Γράφει ο Θωμάς Μουκούλης

Σαν εισαγωγή

Βρισκόμαστε στην «καρδιά» του «εμφυλίου 1946-1949». Συγκρούσεις σε όλα τα επίπεδα: πολεμικό και διπλωματικό και στη μέση οι ταλαιπωρες Καντσιώτισσες μανούλες, να τρέμουν για την τύχη των παιδιών τους και να μην ξέρουν προς τα πού να βαίσουν!

•Οι **περισσότερες** πείθονται(;) από την προπαγάνδα και ομαδικά, [Παιδομάζωμα], στέλνουν τα παιδιά τους σε ξένες χώρες, (αρχικά στην Αλβανία), όπου ... «... θα ζουν με ασφάλεια και θα τρώνε εφτά(7) λογίων φαΐά», όπως έλεγε στη μάνα μου η πρωτοστατούσα παραπεθερά της Γιώργαινα Μουκούλη, συννυφάδα της κανονικής γιαγιάς μου Χρήσταινας Μουκούλη

•Οι **λιγότερες**, ανάμεσά τους και η μάνα μου, περίμεναν πώς και πώς να τους δοθεί μια κάποια ευκαιρία να τα στείλουν προς το εσωτερικό της χώρας (αρχικά στην Κόνιτσα), για βρουν την τύχη τους.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκει η δική μου περίπτωση και κάποια βιώματα εκείνου του πρώτου ... «ξενιτεμού» μου θα εξομολογηθώ στη συνέχεια:

[...] Ξεκινήσαμε πρωί από το χωριό μας το Κάντσιο και φτάσαμε στο Βουρμπιανίτικο ποτάμι, όπου ανεβήκαμε σε Τζέιμς και αργά το απόγευμα φθάσαμε στην Κόνιτσα.

Εγκαταστάθηκα στην Κάτω πόλη, σ' ένα σπίτι όπου έμενε η οικογένεια του Κώστα Καρανικούλη, (δηλαδή ο ίδιος και η γυναίκα του· παιδιά δεν είχαν). Τα έξοδα για τη συντήρησή μου

τα πλήρωνε η μάνα μου και έδινε και το Κράτος κάποιο επίδομα για τα ανταρτόπληκτα παιδιά.

Για μένα κείνο που είχε σημασία και το κατάλαβα από την αρχή, ήταν πως στο εξής η οικογένεια του Κ. Καρανικούλη θα ήταν και «δική» μου οικογένεια. Τους ευχαριστώ και ας είναι ελαφρύ το χώμα που αναπαύονται και η μνήμη τους αιωνία.

Μου παραχώρησαν ένα μικρό και ανεξάρτητο στενόμακρο και χαμηλοτάβανο δωματάκι, που χώραγε μέσα ένα στρατιωτικό ράντζο εκστρατείας και μια ξύλινη χειροποίητη καρέκλα. Στον τοίχο, επάνω από το κεφάλι του κρεβατιού, υπήρχε ένα μικρό παραθυράκι από το οποίο έβλεπες απέναντι το βράχο πάνω από το γεφύρι του Αώου και σχεδόν ολόκληρο τον κάμπο. (Γνωστός αυτός ο τόπος σήμερα, σαν προορισμός οδοιπορίας χαράδρα του Βίκου, Καγιάκ, τόπος αναψυχής κλπ.). Αυτό το δωματάκι θα ήταν στο εξής το ... καταφύγιό μου. Τακτοποίησα τα λίγα πράγματά μου και στη συνέχεια έστρωσα επάνω στο ράντζο το σάϊσμά μου.

Η καφετζού

Στο σπίτι που εγκαταστάθηκα, εκτός από τους «δικούς», μου έμενε και μια άλλη οικογένεια, ίσως οι ιδιοκτήτες. Από την οικογένεια αυτή θυμάμαι μόνο τη γιαγιά, (θα ήταν πάνω από ενενήντα, αλλά με τα μυαλά τετρακόσια και τη σβελτάδα εξηντάρας...), η οποία έφηνε τον καφέ σ' ένα μικρό τηγάνι και αφού σερβίριζε τον καφέ, «διάβαζε» όχι το φλιτζάνια αλλά το τηγάνι!

Πέρασε μια βδομάδα, περίπου, από την εγκατάστασή μου εκεί, όταν ήρθε από το χωριό η μάνα μου να με δει. Η καλή γιαγιά την καλοδέχτηκε: Έφτιαξε καφέ, τον σέρβιρε και μετά, αφού κοίταξε καλά τον πάτο του τηγανιού, γύρισε προς τη μάνα μου και σαν να μονολογούσε λέει : «Πωπώωω! Ποιος είναι αυτός ο κακομοίρης του σπιτιού σας, που είναι διπλωμένος στα δύο;». Η Καρανικούλαινα και η μάνα μου αντάλλαξαν μια γρήγορη ματιά αλλά δεν είπαν τίποτα. Όταν όμως η μάνα γύρισε το βράδυ στο χωριό βρήκε τη μανίτσα την τρανή κρεβατωμένη και διπλωμένη στα δύο με φοβερούς πόνους στην κοιλιακή χώρα... Σύμπτωση γι' αυτούς που δεν τα παραδέχονται αυτά, ή πραγματικότητα για τους άλλους που τα πιστεύουν; ...Μπορεί και τα δύο!

Η ζωή μου στην Κόνιτσα

Δύσκολος ο απογαλακτισμός μου! Για πρώτη φορά βρισκόμουν μακριά από τη μάνα μου, «στα ξένα», και τα πρώτα βράδια παιδεύομουν πολύ, ώσπου να με πάρει ο ύπνος. Μου έλειπαν η σιγουριά της αγκαλιάς της και το να νούρισμα με το-μοιρολόι της.

Το πρωί ξυπνούσα κουρασμένος και με κατακόκκινα μάτια· τα είχα χαμένα· βρισκόμουν σε μεγάλη σύγχυση· δεν ήξερα πού βρισκόμουν. Νόμιζα πως ζούσα ένα εφιαλτικό όνειρο, που θα διαλυόταν μόλις ξυπνούσα. Όμως δεν ήταν όνειρο, ήταν η σκληρή πραγματικότητα· Ένοιωσα μέσα μου μια απέραντη μοναξιά!

Σ' εκείνες τις δύσκολες ώρες θυμήθηκα την «κυρία ανάγκη». Μια ιστορία που μας έλεγε ο παππούς μας, για το πώς να αντιμετωπίζουμε τις δυσκολίες που θα συναντούμε στη ζωή μας και πως η «κυρία ανάγκη» θα εύρισκε πάντα «μια κάποια λύση». Κι εγώ τώρα έπρεπε να βρω λύση για να ξεπεράσω τη μοναξιά μου. Και τη βρήκα με τη βοήθεια της «κυρίας ανάγκης»:

Ο καλύτερος τρόπος, σκέφθηκα, ήταν να προσπαθήσω να γνωρίσω τον τόπο που βρέθηκα και τους ανθρώπους του. Και αυτό έκανα:

Τα μεσημέρια, όταν οι άλλοι έπεφταν για ύπνο, εγώ έβγαινα έξω, έπαιρνα ένα σοκάκι και πήγαινα, γυρίζοντας κάπου-κάπου το κεφάλι προς τα πίσω έως εκεί που έβλεπα το σπίτι. Αν δεν το έβλεπα, επέστρεφα γιατί φοβόμουν μη χαθώ. Έκανα τη διαδρομή αυτή πολλές φορές, ώσπου αισθανόμουν σίγουρος ότι ξέρω να γυρίσω πίσω στο σπίτι. Έβαζα εκεί κι ένα σημάδι: ένα δέντρο, μια χαρακτηριστική πέτρα, μια αυλόπορτα ή ένα σπίτι, και προχωρούσα όσο μπορούσα πιο πέρα. Γύριζα στη βάση μου με χίλιες δυο προφυλάξεις και πήγαινα στο δωμάτιό μου χωρίς θόρυβο, για μην πάρει είδηση κανείς ότι έλλειπα. Την άλλη μέρα έκανα το ίδιο: Έπαιρνα άλλο σοκάκι και ακολουθούσα την ίδια τακτική. Δεν χρειάστηκα πολύ χρόνο να μάθω όλους τους δρόμους και τα σοκάκια της Κόνιτσας πρώτα γύρω από το σπίτι και σιγά-σιγά και τους άλλους που βρίσκονταν πιο πέρα και πιο πάνω, ώσπου έφθασα μέχρι την κεντρική πλατεία. Έτσι σιγά -σιγά, μέρα με τη μέρα άρχισα να προσαρμόζομαι στο καινούργιο μου περιβάλλον. Ξεθάρρεψα πολύ γρήγορα και τα απογεύματα ανέβαινα και στην κεντρική πλατεία, για να χαζέψω τον κόσμο και να ιδώ και κανένα χωριανό.

Η πλατεία της Κόνιτσας

Η πλατεία της Κόνιτσας εκείνη την εποχή έσφυζε από κόσμο. Αν βρισκόσουν στο κέντρο της δεν είχες πού να παραμερίσεις. Ήταν σαν μια τεράστια μυρμηγκοφωλιά μέσα από την οποία μπαινόβγαιναν χιλιάδες μυρμηγκία. Δεν ξεχώριζες πρόσωπα αλλά ανάκατα μόνο κεφάλια με μπερέδες, πηλίκια, τραγιάσκες, μαύρα μαντήλια, κεφάλια ξεσκουφωτα, άλλα δασύτριχα με ακούρευτα τα μαλλιά και άλλα φαλακρά σαν

το Μπουκέτσι πάνω από τη Ζέρμα. Θα μπορούσα να το ονομάσω «ανθρώπινο δάσος». Αυτό το συναίσθημα, πως οι άνθρωποι της πλατείας αποτελούσαν ένα ζωντανό δάσος. Σάλευαν όπως τα κλαδιά, όταν τα τινάζει ο αέρας, οι φωνές που έφταναν στ' αυτιά μου, όπως οι ψίθυροι και οι φωνές που βγαίνουν απ' τα φυλλώματα. Όμως από εκεί και πέρα τίποτα περισσότερο δεν μπορούσα ούτε εγώ να μοιραστώ μαζί τους, ούτε αυτοί μαζί μου. Ήμουν ένας ανώνυμος άνθρωπος, ένας άγνωστος μόνος μέσα σ' αυτό το πλήθος και είναι φοβερό να είσαι μόνος κι όταν δεν είσαι μόνος...

Η μοναξιά μου αυτή διακόπτονταν καμιά φορά, όταν ανάμεσα στο ανώνυμο πλήθος έβλεπα κανένα πρόσωπο χωριανού μου. Η καρδιά μου τότε φτεροκοπούσε κι έτρεχα να μάθω νέα του χωριού και να πάρω, ίσως, και κάποια φιλέματα που μου έστελνε η μάνα μου.

Το πικρό μαντάτο

Το απόγευμα κάποιας μέρας, ανέβηκα, όπως το συνήθιζα, στην πλατεία της Πάνω Κόνιτσας. Είδα ανάμεσα στο πλήθος το γέρο- Αλκιβιάδη Σίμο, ο οποίος είχε έρθει από το χωριό. Έτρεξα κοντά του. Εκείνος με χαιρέτισε και στη συνέχεια της κουβέντας μας μου είπε:

–«Τά 'μαθες τα νέα Σιώμο; Οι αντάρτες πήραν από τα χωράφια σας στην Κερασιά». τους μπαρμπάδες σου: τον **Κύρκα**, το **Γιώργο** με τη γυναίκα του τη **Γραμματώ** και το **Γιάννη το Ρέβα**. Κεραυνός στο κεφάλι. Κρύος ιδρώτας κύλησε στη ραχοκοκαλιά μου και η καρδιά άρχισε να χτυπάει τρελά και ακανόνιστα. Με βουρκωμένα τα μάτια τον ρώτησα με αγωνία:

–Μπάρμπα Κιάδη, πήραν και τη μάνα μου; Ρώτησα.

Εκείνος είδε τη σαστιμάρα στο πρόσωπό μου, ξαφνιάστηκε γιατί κατάλαβε πως δεν ήξερα τίποτα σχετικό και άρχισε να μου τα μασάει.

–«Όχι, ξέρεις, ... η μάνα σου δεν ήταν εκεί ...», και τέτοια ...

–«Αδύνατον, μπάρμπα, να μην ήταν εκεί», απάντησα, «το χωράφι αυτό είναι πολύ μακριά από το χωριό και μόνον αν πήγαιναν και οι θείοι μου, όπως γινόταν κάθε φορά, θα πήγαινε και η μάνα μου. Άρα την πήραν!».

Εκείνος δεν μου απάντησε, παρά μόνο με κοίταξε με οίκτο και συμπάθεια στα μάτια και μετά γύρισε αλλού το πρόσωπό του, με καληνύχτισε και απομακρύνθηκε..

Αυτή η στάση του μπάρμπα Κιάδη ήταν για μένα η απάντηση: ΝΑΙ, πήραν και τη μάνα σου! ...

Η πλατεία της Κόνιτσας εκείνη την ώρα είναι γεμάτη κόσμο κι εγώ ένοιωσα να είμαι χαμένος και όπως λέει ο στίχος του Κ. Παλαμά: «Νοιώθω εντός μου /Τη μοίρα του γυμνού και ανήμπορου κόσμου».

Έφυγα αλαφιασμένος τρέχοντας τον κατήφορο και, όταν έφτασα στο σπίτι, αμίλητος πήγα και χώθηκα κατευθείαν κάτω από το σάϊσμά μου. Ανήσυχoi έτρεξαν κοντά μου οι άνθρωποι που με φιλοξενούσαν και με ρωτούσαν (αν και πιστεύω ήξεραν) να τους πω τί μου συμβαίνει... Μάταιος κόπος, μιλάει δεν έβγαλα... Όταν έφυγαν όλοι έκλαψα με αναφιλητά και το κλάμα μου συνεχίστηκε όλη τη νύχτα.

Το στον αέρα πάνω από το χωριό είχα γνωρίσει αεροπλάνο, όταν ερχόταν πρωί-πρωί μόνο ένα, (ο «γαλατάς», έλεγαν), για ανίχνευση ή να ρίξει προκηρύξεις και στη συνέχεια ή λίγο αργότερα δύο και τρία μαζί, για να μας ... «φιλέψουν» σφαίρες με τα μυδράλια ή βόμβες!

Από την ώρα εκείνη που το είδα, μου άνοιξε την όρεξη και την περιέργεια να πάω να το ιδώ και από κοντά. Άρχισα την ... «κατασκοπία»: παρατηρούσα με προσοχή κάθε τι που γινόταν γύρω από αυτό.

Επειδή, όσο περνούσαν οι μέρες και το αεροπλάνο έμενε εκεί ακίνητο, η περιέργειά μου όλο και μεγάλωνε· άρχισα να σημειώνω την κίνηση στον κάμπο. Παρατήρησα ότι κάποιες ώρες δεν υπήρχε «ψυχή ζώσα...!». Νέκρα! Καμία δραστηριότητα γύρω ή κοντά στο αεροπλάνο. Οδηγήθηκα έτσι στη λανθασμένη (όπως αποδείχτηκε αργότερα) εντύπωση ότι το αεροπλάνο δεν το φύλαγε κανείς. Ξεθάρρεψα και σιγά-σιγά κάθε μέρα πήγαινα όλο και πιο κοντά. Τέλος, κάποιο μεσημέρι, που όλοι ψύχάζαν και έξω ο ήλιος σε χτύπαγε κατακούτελα, πήρα τη μεγάλη απόφαση: Έφυγα, όπως πάντα, κρυφά από το σπίτι, κατέβηκα στον κάμπο, πέρασα μέσα στο αεροδρόμιο και πλησίασα το αεροπλάνο σαν κλέφτης, παίρνοντας κατά τη γνώμη μου όλες τις αναγκαίες προφυλάξεις, έφθασα κοντά στην ουρά του, πέρασα σκυφτά κάτω από το δεξί φτερό του και έφθασα στο ύψος του πιλοτηρίου, πάτησα το πόδι μου στο σκαλοπάτι της ατράκτου, σκαρφάλωσα, κόλλησα τη μύτη μου στο τζάμι του κουβουκλίου και άρχισα να περιεργάζομαι το εσωτερικό του. Είδα το κάθισμα του πιλότου και ένα σωρό σκoiνιά, (ιμάντες), να κρέμονται από τα πλαϊνά του. Μηροστά και απέναντι από το κάθισμα αυτό είδα στο ταμπλό πολλά ... «ρολόγια» και αμέτρητα κουμπιά: μαύρα, κόκκινα, κίτρινα, πράσινα ... Έμεινα θαμνημένος από το θέαμα! Για μια στιγμή φαντάστηκα τον εαυτό μου στο κάθισμα του πιλότου, να σηκώνει το αεροπλάνο στον αέρα και να ταξιδεύ-

υπόλοιπο διάστημα που έμεινα στην Κόνιτσα (περίπου ένα μήνα) το έζησα μέσα στην αβεβαιότητα: Την πήραν ή όχι τη μάνα μου; Κανείς δεν μου το ξεκαθάριζε, κι εγώ δεν ξέρω το γιατί.

Από το μαρτύριο της αμφιβολίας, δεν με απελευθέρωσε κάποιος «Ηρακλής» αλλά ο αδελφός μου ο Ηλίας, που πήρε ειδική άδεια από το στρατό, ήρθε, με συμμαζεύει από τα σοκάκια της Κόνιτσας με πήγε στα Σπάτα του Τσούφκαλου κι εκείνος μας είδε ρώτησε με ενδιαφέρον τον Ηλία:

«Κανένα νέο από τη μάνα σου;»

«Τίποτα», απάντησε ο αδελφός μου κι εγώ Κατάλαβα...

Ένα αεροπλάνο στον κάμπο της Κόνιτσας

Ο κάμπος της Κόνιτσας τράβηξε την προσοχή μου από την πρώτη μέρα. Μου φάνηκε σαν ένα απέραντο χωράφι, που στη μέση είχε μια φαρδιά καλλιεργημένη σποριά. Στην άκρη αυτής της σποριάς ήταν – πεσμένο νόμιζα– ένα αεροπλάνο. (Ήταν αεροδρόμιο, όπως μου είπαν αργότερα και το αεροπλάνο το είχε προσγειώσει κανονικά ο πιλότος του). Μέχρι τότε μόνο

ει. Τί συναίσθημα ευτυχίας και τί υπερηφάνεια για τον εαυτό μου ήταν αυτή που ένοιωσα !... Χάρηκα τόσο πολύ που ονειρεύτηκα πήρα την απόφαση να γίνω κι εγώ αεροπόρος, όταν μεγαλώσω. (Ένα όνειρο που δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ!).

Χαζεύοντας το πιλοτήριο και αεροβατώντας δεν είδα ότι κάποιος πλησίασε πίσω μου. Το κατάλαβα όταν αισθάνθηκα κάποιον πίσω μου να με κρατάει από το αριστερό πόδι. Γύρισα και κοίταξα τρομαγμένος. Ήταν ένας στρατιώτης, ένα ξανθό παλικάρι που φύλαγε το αεροπλάνο.

-«Τι κάνεις εδώ;», μου είπε ο στρατιώτης κρατώντας με γερά από το πόδι.

-«Ήθελα να ιδώ πώς είναι μέσα...», απάντησα τραυλίζοντας.

-«Κατέβα γρήγορα· φύγε και μην ξαναπατήσεις εδώ, γιατί, αν ξανάρθεις και σε δει κανένας άλλος, θα σου κόψει τα πόδια, κακομοίρη μου ! ... » και λέγοντας αυτά με κατέβασε από την άτρακτο του αεροπλάνου και με άφησε να φύγω. Τη στιγμή που έφευγα είδα ή νόμισα πως είδα ότι στα χείλη του φαντάρου διαγράφηκε ένα ανεπαίσθητο χαμόγελο· ένα χαμόγελο όλο συγκινητικότητα, συμπάθεια και οίκτο...! Γιατί άραγε; Επειδή ήμουν μικρός; Επειδή ήμουν ένα κακοντυμένο ανταρτοπληκτο παιδί ή ... ή ... ή ...; Ποτέ μου δεν μπόρεσα να απαντήσω σ' αυτό το ερώτημα...

Έφυγα τρέχοντας κι ούτε κατάλαβα πώς έφθασα στο σπίτι. Χώθηκα γρήγορα-γρήγορα κάτω από το σάϊσμά μου και έκανα πως κοιμόμουν. Φοβήθηκα μη τυχόν και καταλάβουν ότι έλειπα το μεσημέρι και με μαλώσουν ή το πούνε στη μάνα μου, όταν έρθει από το χωριό να με δει. Ευτυχώς, κανείς δεν είχε καταλάβει τι είχε γίνει εκείνο το μεσημέρι.

Στο σχολείο της Κόνιτσας και το ποδήλατο

Με έγραψαν σε κάποιο σχολείο. Δεν θυμάμαι σε ποιο. Εκείνο που θυμάμαι είναι ότι δύσκολα έβρισκες θρανίο για να καθίσεις, τα κουρεμένα κεφάλια των μαθητών· άλλο με την «ψιλή» και άλλο με το «γιδοψάλιδο» και τα κουρελιασμένα, -σαν τα δικά μου και χειρότερα-, ρούχα τους. Εκεί κοντά στο σχολείο και μέσα σε μιαν αλάνα είδα για πρώτη φορά και ποδήλατο: Ένα αγόρι, λίγο μεγαλύτερο από την ηλικία μου, καλοντυμένο και με καθαρό πουκάμισο ερχόταν κάθε απόγευμα και έκανε βόλτες με το ποδήλατό του. Εμείς το κοιτάζαμε σαν χαζοί. Μερικοί του ζητούσαν να τους αφήσει να κάνουν κι εκείνοι μια βόλτα. Εκείνος δεχόταν αλλά με το αζημίωτο: «Δύο δραχμές για τρεις βόλτες γύρω από την αλάνα», με την προϋπόθεση ότι δεν θα έπεφτε από το ποδήλατο ... Αν έπεφτε του έπαιρνε αμέσως το ποδήλατο και φυσικά χωρίς να επιστρέψει τις δύο δραχμές... Και οι περισσότεροι ... «έπεφταν»!

Δάφνη, Μάης 2025
Θωμάς Μουκούλης
Σπάραγμα μνήμης4

Διαβάζοντας παλιές φωτογραφίες ►

Γράφει ο Θωμάς Β. Ζιώγας

Φαίνεται πως ήταν γραμμένο να συμβούν το 2024 μια σειρά από συμπτώσεις που έχουν σχέση με τα πρόσωπα των φωτογραφιών που δημοσιεύω και σχολιάζω στη συνέχεια, ήτοι την Κατερίνα/Λίνα Ζώτου (1927-2024) κόρη του Γιάννη Μπατσά(1) ή Ντακουβάνου και τον σύζυγό της Κώστα Χαραλ. Ζώτο (1921-1986), γνωστό στο χωριό με το παρατσούκλι Ρούμπας.

Πρώτη σύμπτωση· ο φίλτατος Σωτήρης Τουφίδης, ο οποίος επιμελείται την έκδοση του περιοδικού ΚΟΝΙΤΣΑ και αρθρογραφεί τακτικά σ' αυτό, με πληροφορεί ότι κατέχει 3 παλιές φωτογραφίες από τη Δροσοπηγή. Επειδή δεν γνωρίζει τα πρόσωπα που εικονίζονται σ' αυτές, προθυμοποιήθηκε να μου τις στείλει προκειμένου να τις ερευνήσω και να τις αξιοποιήσω.

Δεύτερη σύμπτωση· την 08/04/2024, έσβησε το καντηλάκι της ζωής της Λίνας. Ήρεμα και πλήρης ετών έφυγε από τη ζωή, πηγαίνοντας να συναντήσει αυτούς που κοιμήθηκαν αιωνίως πριν από αυτήν και αγάπησε τόσο πολύ όσο ζούσε, τον σύζυγό της Κώστα και τους δύο γιούς της, τον Νίκο και τον Βασίλη που έφυγαν πρόωρα.

Τρίτη σύμπτωση· την Κυριακή 04-08-2024 στη Δροσοπηγή, η ευγενέστατη και καλόκαρδη Ανθούλα Ζώτου (συζ. του θανόντος Νίκου) έδωσε ταυτόχρονα 2 ετήσια μνημόσυνα· ένα, μαζί με τον αδελφό της Βαγγέλη, για τον πατέρα της Χαρίλαο Κουτρομπίνα (Κοντύλα) και ένα για την πεθερά της Λίνα Ζώτου, στα οποία παραβρέθηκα και εγώ μαζί με πολλούς συγχωριανούς.

Η σώρευση αυτών των συγκυριών με υποχρεώνει να δημοσιεύσω και να σχολιάσω τις

φωτογραφίες - με την άδεια βέβαια της κ. Ανθούλας Ζώτου - γιατί οι νεότεροι συγχωριανοί δεν αναγνωρίζουν ούτε τα πρόσωπα, ούτε τα εμφανιζόμενα τοπία.

Στη **(Φωτ. 1)**, μάλλον του πρώτου 4μήνου του έτους 1948, φαίνεται η Λίνα, όμορφη νεαρή και ανύπαντρη κοπέλα τότε, λογοδοσμένη όμως με τον Κώστα Ζώτο, να κρατάει ένα βρέφος στην αγκαλιά και δίπλα της να στέκεται ένα κοριτσάκι. Φοράει φουστάνι και ποδιά «της αράδας» και είναι αρκετά στολισμένη για καθημερινή εμφάνιση. Φέρει καλό μαντήλι στο κεφάλι με πολύχρωμα «κοκάκια/δοντίτσια», κοκκαλάκι στα μαλλιά, στον λαιμό περιδέριο με σφαιρίδια, καλές «πατούνες» και υποδήματα «αργαστά». Επειδή το μικρό βρέφος φέρει πάνω του ένα πρόσθετο λευκό επένδυμα και στον λαιμό του κρέμεται ένας μεγάλος σταυρός, εικάζω ότι πρόκειται για τη μέρα που έγινε η βάπτισή του, γεγονός που δικαιολογεί τα επί πλέον στολίδια της Λίνας. Η τοποθεσία που απεικονίζεται είναι στον δρόμο πάνω από το πατρικό της σπίτι των Μπατσάδων, καθώς πίσω από τα πρόσωπα φαίνονται τα βοηθητικά κτίσματα των Κουτρομπιναίων τα οποία υπάρχουν ακόμη. Τα εικονιζόμενα μικρά παιδιά είναι τα 2 τέκνα του αδελφού της Λίνας, του Δημήτρη/Μήτσου Ντακουβάνου/ Μπατσά και της συζύγου του Ουρανίας το γένος Ιωάννη Λέκκα. Το μεν βρέφος είναι ο Θανάσης Ντακουβάνος (1947-2021), που όντως βαπτίστηκε το 1948, το δε κοριτσάκι είναι η ηλικιακά μεγαλύτερη αδελφή του Σεβαστή Ντακουβάνου, μετέπειτα συζ. Γιάννη Γρηγ. Κουτρομπίνα.

Η λήψη της φωτογραφίας έγινε από τον ίδιο

(Φωτ. 1) 1948 - Μπατσάδες - Λίνα - μικρή Σεβαστή - μωρό Θανάσης

«Ανάθεμα την τύχη μου που μέριξε σε σένα, δεν μέρικνε στη θάλασσα σε κίματα αφρισμένα». Θεωρώ ότι η όποια απογοήτευση διαφαίνεται στο στιχάκι οφείλεται στα τότε θλιβερά γεγονότα του εμφυλίου πολέμου (1946-1949) που τους κρατούσαν μακριά και γενικότερα σφύδρα δυσκόλευαν τις κοινωνικές επαφές, ακόμη και τον γάμο, στον οποίο απέβλεπαν με προθυμία η Λίνα και ο Κώστας. Όμως, η ποθητή χρονιά της ευτυχίας δεν άργησε να έλθει. Το 1950, πριν καν συμπληρωθεί χρόνος από τη λήξη του εμφυλίου, η Λίνα και ο Κώστας παντρεύτηκαν. Τον επόμενο ακριβώς χρόνο 1951 απόχτησαν τον πρωτότοκο γιό τους Νίκο και σε επόμενο χρόνο τον δευτερότοκο Βασίλη. Ο συνεχής αγώνας για την επιβίωση και η μέριμνα για την οικογένεια καθόρισαν κατόπιν τη ζωή τους. Η μετέπειτα μετανάστευσή τους στη Γερμανία ήταν πολύ ση-

τον Κώστα, ο οποίος εκείνη την εποχή είχε φωτογραφική μηχανή και έβγαζε πολλές φωτογραφίες στο χωριό. «Έκανε και τον φωτογράφο», μου είπε η Μόρφω Κοτολούλη συζ. Χρήστου και μητέρα του Γιώργου που έχει το καφενείο «το ταμπούρι». Όταν, σε ύστερο χρόνο, εμφάνισε το φιλμ και τύπωσε τη φωτογραφία, την έστειλε στην μνηστή του Λίνα, γράφοντας κάπως άτακτα και πειρακτικά στην πίσω πλευρά επί λέξει το εξής: «Και στα δικά σου Λίνα, να σου ζήση, σου πρέπη το πεδή - Κ. Ζώτος». Και πιο κάτω συμπλήρωσε τη γραφή με το στιχάκι

μαντικό σημείο στην πορεία τους. Ο νους και η καρδιά τους, όμως, πάντα στη γενέτειρα Δροσπηγή τριγύριζαν.

Η (Φωτ. 2) είναι πολύ καλλιτεχνική και αποτελεί τεκμήριο της αγάπης και του πόθου των δυο λογοδοσμένων νέων να παντρευτούν. Πάνω από το περίτεχνο ελλειψοειδές πλαίσιο που περιβάλλει τα δυο πρόσωπα, την Λίνα και τον Κώστα, διαβάζουμε τη γραφή «ΕΝΘΥΜΙΟΝ ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ 1949», ενώ στο κάτω μέρος γράφει «ΦΩΤΟ: ΒΟΥΓΙΑΣ», που ήταν πολύ γνωστός

φωτογράφος στον Πεντάλοφο (Ζιουπάνι). Στη φωτογραφία ο Κώστας είναι ντυμένος στρατιώτης. Φαίνεται πως το 1949 δεν είχε απολυθεί ακόμη από τον στρατό. Κλήθηκε να υπηρετήσει μετά την κατοχή, όπως συνέβη με όλους όσους ανήκαν στις κλάσεις της κατοχικής περιόδου, οι οποίοι, εκ των πραγμάτων και αναγκαστικά, δεν είχαν κάνει την στρατιωτική τους θητεία και κλήθηκαν να την υπηρετήσουν ή να την ρυθμίσουν μετά το 1945. Λόγω, όμως, της ακόλουθης ανώμαλης εμφυλιοπολεμικής κατάστασης που έληξε το τρίτο τρίμηνο

του 1949, τους κράτησαν περισσότερα χρόνια στο στρατό. Θα βρέθηκε τότε να υπηρετεί σε μονάδα στον Πεντάλοφο, αναμένοντας την απόλυσή του. Στη ίδια φωτογραφία η Λίνα, τηρώντας τον τύπο της ένδυσης των κοριτσιών της εποχής, φοράει το καλό «ρουχένιο» φουστάνι και την ποδιά της τοπικής φορεσιάς, είναι καλοχτενισμένη με χωρίστρα, έχει πίσω δεμένο «πόλκα» το μαντήλι και φοράει ως στολίδια σκουλαρίκια και κρεμαστό σταυρό στο λαιμό. Λέτε, έτσι στολισμένη «στρακαλιά», να έκανε ένα φανερό ταξίδι, τουλάχιστον 6 ώρες ποδαρόδρομο μέχρι τον Πεντάλοφο, για να συναντήσει τον Κώστα, και αυτό να το επέτρεψαν οι δικοί της; Η απάντηση είναι αρνητική. Ούτε να το σκεφτεί κανείς ότι θα την άφηναν να πάει. Την εποχή εκείνη, με βάση τη ήθη και τους αυστηρούς για τα κο-

ρίτσια ηθικούς κανόνες της τοπικής κοινωνίας, αυτό θα θεωρούνταν ντροπή, με όλη τη σημασία της λέξης. Καταλήγω, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι η (Φωτ. 2) είναι προϊόν φωτοσύνθεσης (φωτομοντάζ), που πολύ συνηθιζόταν τότε, όπως και δείχνει άλλωστε. Ο Κώστας, που έκανε και τον φωτογράφο στο Κάντισκο, έδωσε στο φωτογραφείο του ΒΟΥΓΙΑ δυο φωτογραφίες: μια με τον εαυτόν του στρατιώτη και μια άλλη, τραβηγμένη από τον ίδιο στο Κάντισκο, με την

(Φωτ. 2) 1949 - Κωστας και Λίνα Ζώτου

(Φωτ. 3) 1970 – Λίνα Ζώτου

μνηστή του Λίνα ντυμένη με τα καλά της, και το φωτογραφείο έκανε τη σύνθεση. Και το έκανε αυτό εν όψει της απόλυσής του από τον στρατό και του επικείμενου γάμου του με την Λίνα το 1950, ως ένδειξη αγάπης και τιμής προς την μέλλουσα σύζυγό του.

Η (Φωτ. 3) δείχνει τη Λίνα σε μεγάλη ηλικία. Η σοβαρότητα στη μορφής της είναι το αποτύπωμα των χρόνων που πέρασαν. Η όλη εικόνα και το πίσω τοπίο παραπέμπει σε χρονιά γύρω στο 1970. Δεν φοράει πλέον τα τοπικά παραδοσιακά φορέματα, ούτε μαντήλι στα μαλλιά. Είναι ντυμένη «ευρωπαϊκά», με ένα απλό σταυρωτό ταγιέρ που ταιριάζει στην ηλικία της και φέρει ρολόι στο αριστερό χέρι χωρίς άλλα πρόσθετα στολίδια. Η μετάβαση και η πολύχρονη διαμονή της στη Γερμανία, όπου είχε μεταναστεύσει

ο σύζυγός της προς εργασία, άλλαξε τον τρόπο ένδυσης. Άλλοι καιροί, άλλος κόσμος, όλα διαφορετικά εκεί, έκανε και αυτή την αναγκαία ενδυματολογική προσαρμογή. Η φωτογραφία έχει ληφθεί στην αυλή των Ζωταίων που έχει απέναντι θέα, και η Λίνα στέκει στο κράσπεδό της. Το πανόραμα του τοπίου που απεικονίζεται καθαρά στο βάθος της φωτογραφίας έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Φαίνονται οι κορυφές του «πλάτονα» της πλατείας, οι δυο πανύψηλες λεύκες που υπήρχαν τότε πιο χαμηλά μέσα στο παρακείμενο ρέμα, και σχεδόν μέχρι τον «Αι Λιά» τα πάμπολλα χωράφια που υπήρχαν διάσπαρτα στην «πέρα μπάντα» της κοινοτικής έκτασης. Το σημερινό τοπίο είναι συγκριτικά τελείως διαφορετικό. Ούτε ένα χωράφι δεν διακρίνεται πλέον πουθενά. Όλα έχουν καλυφθεί

από δέντρα και ο τόπος μετατράπηκε σε απέραντο ενιαίο δάσος. Οι καταστάσεις, βλέπετε, έδωξαν τους ήμερους ανθρώπους και γέμισε με άγρια θεριά ο τόπος μας.

Κλείνοντας το παρόν άρθρο, αισθάνομαι τερπινά που μου δόθηκε, από τις συμπτώσεις που προανέφερα, η ευκαιρία να παρουσιάσω στιγμές από την πορεία ζωής δυο συγχωριανών μας, του Κώστα και της Λίνας Ζώτου. Ήσαν δικοί μας άνθρωποι, απλοί σαν εμάς, έζησαν δίπλα μας, μαζί μας βίωσαν τα καλά και τα κακά της ζωής, και τέλος έφυγαν, όπως όλοι οι θνητοί, δια παντός από κοντά μας. Ασφαλώς και τους αξίζει μια γραφή, μια ενθύμηση, που θα επιβραδύνει την με το διάβα του χρόνου επερχόμενη αναπόφευκτη λησμονιά.

Σημειώσεις:

(1) Αναφέρω εδώ, εμβόλιμα και για την ιστορία του πράγματος, ότι κάποια γυναίκα από το γένος Μπατσά παντρεύτηκε στο Κεράσσοβο. Ο φίλος και συνάδελφος εκ Κερασσόβου Δημήτρης Στρατσιαίνης του Θεοδώρου βρήκε στα δημοτολόγια «ότι η Αγγελική Μπατσά του Κωνσταντίνου γεννηθείσα το 1883 στο Κάντζικο παντρεύτηκε τον Κερασσοβίτη Κωνσταντίνο Εξάρχου του Γεωργίου και της Μαρίας γεννηθέντα το 1872».

αργαστά τα: καλά υποδήματα από κατεργασμένο δέρμα.

κοκάκια τα: και δοντίσια - πρόσθετο οδοντωτό διακοσμητικό πλέξιμο ή κέντημα ή δαντέλα στον περίγυρο κεφαλομάντηλου, τραπεζομάντηλου, κουρτίνας, μεσοφοριού, κ.λπ..

πατούνες οι: μάλλινες χειρόπλεκτες κάλτσες των χωρικών.

πέρα μπάντα: η απέναντι από το χωριό κοινοτική έκταση, από το ρείθρο του «Τρανού Λάγκου» και πέρα. Η άλλη πλευρά προς το χωριό λεγόταν «δώθε μπάντα».

πλάτονας ο: το μεγάλο πλατάνι της πλατείας στο μεσοχώρι.

πόλκα η: γυναικεία κόμμωση με πισωδέσιμο του μαντηλιού ώστε να φαίνεται όλο το πρόσωπο και ο λαιμός.

ρουχένιο: φτιαγμένο από καλό κοκκινόχρωμο ύφασμα.

στρακαλιά η: το πανέμορφο ωδικό πουλί καρδερίνα με λαμπρό και ποικίλο χρωματισμό – μεταφ. γυναίκα όμορφη και στολισμένη.

της αράδας: ή της σειράς – ένδυμα που φοριέται συχνά ή καθημερινά.

Αθήνα, Οκτώβριος 2024
Θωμάς Β. Ζιώγας

Η ΚΑΦΕ ΑΡΚΟΥΔΑ (*Ursus arctos*)

Γράφει ο Βασίλης Μπίτος

Ομοταξία: Θηλαστικά, Τάξη: Σαρκοφάγα, Οικογένεια: Αρκτίδες

Με αφορμή πρόσφατα γεγονότα συναντήσεων με αρκούδες και επειδή ζούμε στην ύπαιθρο και επισκεπτόμαστε τακτικά τα βουνά για διάφορους λόγους, ας τις γνωρίσουμε.

Η αρκούδα, είναι το μεγαλύτερο χερσαίο θηλαστικό στην Ευρώπη. Ζει 20 με 25 χρόνια, είναι ιδιαίτερα ευφυές και ευκίνητο ζώο, αποτελεί σύμβολο δύναμης, άγριας ομορφιάς και μοναχικότητας. Το σώμα της καλύπτεται από πυκνό καφέ, αδιάβροχο τρίχωμα και έχει τριγωνικό κεφάλι, μικρά μάτια και αυτιά. Έχει μικρή ουρά. Εάν έχετε την τύχη να την συναντήσετε, διατηρήστε την ψυχραιμία σας και απολαύστε αυτή τη μοναδική στιγμή!

Γνωρίζετε ότι!

Η φωλιά μιας θηλυκής αρκούδας χρησιμοποιείται, μετά από μικροεπισκευές, από πολλές γενιές θηλυκών!

Η αρκούδα βαδίζει μετακινώντας ταυτόχρονα τα δύο πόδια της ίδιας πλευράς σε κάθε βήμα!

Η αρκούδα μπορεί να αναπτύξει ταχύτητα μέχρι και 60 χλμ την ώρα!

Είναι προστατευόμενο είδος. Σε περίπτωση εντοπισμού τραυματισμένου ζώου ειδοποιήστε τις αρμόδιες αρχές.

Εξάπλωση, πληθυσμιακά στοιχεία του είδους στην Ελλάδα

Αν και παλαιότερα η καφέ αρκούδα ζούσε σχεδόν σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα, σήμερα η εξάπλωσή της έχει περιοριστεί σε 2 γεωγραφικά διαφορετικές περιοχές. Οι πιο σημαντι-

κοί πληθυσμοί εντοπίζονται στους ορεινούς όγκους της δυτικής Ροδόπης και της βόρειας και κεντρικής Πίνδου.

Βιολογικά χαρακτηριστικά

Η αρκούδα είναι μοναχικό ζώο και κυκλοφορεί το ξημέρωμα, το σούρουπο και την νύχτα.

Το ύψος ενός ενήλικου αρσενικού ατόμου στον τράχηλο μπορεί να φθάσει τα 1,10 μ, το συνολικό μήκος από την άκρη της μουςούδας ως την πολύ μικρή ουρά κυμαίνεται από 1,70 – 2,20 μ., ενώ αν σηκωθεί όρθια, στα δυο της πόδια, το ύψος της φτάνει τα 2 μέτρα.

Το βάρος ενός ενήλικου θηλυκού κυμαίνεται από 70 έως 150 κιλά, ενώ το ενήλικο αρσενικό είναι συνήθως πιο μεγαλόσωμο και ζυγίζει από 110 έως 280 κιλά.

Η αρκούδα έχει εξαιρετικά ανεπτυγμένη ακοή και όσφρηση. Αντίθετα, η όρασής της είναι λιγότερο ανεπτυγμένη, βλέπει αρκετά καλά σε απόσταση 80 μέτρων αλλά δεν μπορεί να διακρίνει άνθρωπο σε απόσταση 300 μέτρα.

Βιότοπος – Ενδιαίτημα

Χαρακτηριστικά ενδιαίτηματα τα οποία προτιμά η καφέ αρκούδα είναι τα μικτά δάση κωνοφόρων (πεύκη, ελάτη) και φυλλοβόλων (οξυά, δρυς) που βρίσκονται στην υψομετρική ζώνη μεταξύ 900 και 1700 μέτρων. Τους θερινούς μήνες συναντάται σε καλλιέργειες και οπωρώνες.

Διατροφή

Η αρκούδα είναι ζώο παμφάγο, τρέφεται κατά προτίμηση με καρπούς του δάσους, όπως βατόμουρα, κορόμπλα, κεράσια, μήλα, αχλάδια,

καρπούς αγριοτριανταφυλλιάς, αγριοφράουλες, βελανίδια, καρπούς οξιάς, αλλά και βολβούς, ρίζες, και χόρτα. Της αρέσει βέβαια και το μέλι! Συμπληρώνει το διαιτολόγιό με μικρά και μεγάλα θηλαστικά, έντομα (κυρίως μυρμήγκια) και άλλα μικρά ζώα, καθώς έχει ανάγκη από μεγάλες ποσότητες τροφής για να συντηρήσει τον σωματικό της όγκο.

Αναπαραγωγή

Η εποχή του ζευγαρώματος (από μέσα Μαΐου μέχρι μέσα Ιουλίου) είναι η μόνη κοινωνική φάση στη συμπεριφορά της αρκούδας. Τη περίοδο αυτή τα αρσενικά είναι ικανά να διανύσουν μεγάλες αποστάσεις (της τάξης των δεκάδων έως και εκατοντάδων χιλιομέτρων) σε αναζήτηση θηλυκής συντρόφου σε οίστρο. Τα θηλυκά άτομα είναι ικανά να αναπαραχθούν από την ηλικία των 4-5 ετών και η συνολική περίοδος γονιμότητάς τους δεν ξεπερνά τα 15-20 χρόνια. Το θηλυκό άτομο γεννάει, στην ειδικά διαμορφωμένη φωλιά, ένα ως δύο και σπανιότερα τρία μικρά, κάθε 2-3 χρόνια, στα μέσα του χειμώνα (Ιανουάριο – Φεβρουάριο) και ενώ βρίσκεται σε κατάσταση χειμέριου ύπνου. Τα νεογνά ζυγίζουν μόλις 300 – 400 γρ. είναι γυμνά και τυφλά.

Νομικό καθεστώς προστασίας:

Η καφέ αρκούδα είναι απόλυτα προστατευόμενο είδος με βάση την εθνική νομοθεσία [άρθρο 258, παρ. 2ε και 2ζ (ΝΔ 86/69) του Δασικού Κώδικα], ενώ περιλαμβάνεται και ως είδος προτεραιότητας στα παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Επίσης, περιλαμβάνεται στο παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης ως είδος υπό αυστηρή προστασία, ενώ το εμπόριό της καθώς και το εμπόριο τμημάτων της απαγορεύεται σύμφωνα με τη Σύμβαση CITES. Στην Ελλάδα περίπου το 30% της περιοχής εξάπλωσής της περιλαμβάνεται σε προστατευόμενες περιοχές (Εθνικά Πάρκα, Εθνικούς Δρυμούς).

Τι να κάνετε αν τη συναντήσετε:

Εάν τη συναντήσουμε στο δάσος,

- Κρατάμε την ψυχραιμία μας. Μένουμε ακίνητοι.
- Δεν παίρνουμε «απειλητικά» αντικείμενα όπως πέτρες και κλαδιά.
- Προσπαθούμε να οπισθοχωρήσουμε αργά και σταθερά, αναγνωρίζοντας την «κυριαρχία» της αρκούδας στο χώρο..
- Δεν τρέχουμε.
- Σε περίπτωση στενότητας χώρου δημιουργούμε χώρο διαφυγής για την αρκούδα και δεν της «κόβουμε» το δρόμο.
- Αν χρειαστεί, φανείτε μεγαλύτεροι, σηκώνοντας τα χέρι.

Λίγες αλήθειες για τα ΑΠΕ. Γιατί είναι τόσο ακριβό ► το ρεύμα;

Γράφει η Καίτη Στατηρά

Τις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, επιστήμονες και περιβαλλοντολόγοι αντελήφθησαν πως η ευχή των προηγούμενων γενεών για ανάπτυξη και κατακυρίευση της γης από τον άνθρωπο έμελλε να γίνει κατάρα για τις επόμενες γενιές.

“Το 1992 στην Διεθνή Διάσκεψη του ΟΗΕ στο Ρίο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη κατοχυρώθηκε ο όρος “Βιώσιμη Ανάπτυξη” και υιοθετήθηκε παγκοσμίως, από την ΕΕ με τις συνθήκες Μάαστριχτ και Άμστερνταμ καθώς και από το Ελληνικό Σύνταγμα ως Αρχή της Αειφορίας, για να υποδηλώσει την δέσμευση σχεδόν όλων των χωρών του πλανήτη να εγκαταλείψουν το μοντέλο της απεριόριστης οικονομικής ανάπτυξης, να αποκαταστήσουν τις καταστροφικές για το περιβάλλον συνέπειες του και να αποτρέψουν αντίστοιχες καταστροφές στο μέλλον.

Καμμία πολιτική, νομοθέτημα, κανονιστική πράξη, ή ατομική αδειοδότηση και καμμία ατομική δράση δεν μπορεί να πάρει πράσινο φως εάν δεν έχει προηγουμένως διακριβωθεί με επιστημονική τεκμηρίωση ότι δεν θα προκαλέσει καταστροφή, υποβάθμιση ή αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος.” Μαρία Καραμανωφ Πρόεδρος του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας και επίτιμη Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτυπώνεται στην ποιότητα της ζωής μας, όταν η επιβίωση γίνεται ουσιαστική πράξη του να ζεις ελεύθερος, να ζεις με την ψυχή σου.

Να ζεις σε αρμονία με τον απτό και ορατό Θεό σου εδώ στη γη, την Μητέρα Φύση - πλάση.

Κι όμως, βιώνουμε την αγωνία μιας φύσης που

εξαφανίζεται ταχύτατα γινόμενη αντικείμενο με εμπορική αξία στην απληστία των κυβερνήσεων.

Με δούρειο ίππο την κλιματική αλλαγή, φανταζι περιτύλιγμα την “πράσινη” ανάπτυξη και την “καθαρή” ενέργεια, εξουσιαζοντας και κατευθύνοντας την πληροφόρηση, άλωσαν τα βουνα, τα νερά, τους κάμπους. Ο μόνος πλούτος στους αιώνες των αιώνων που ανήκε στους λαούς αλλάζει χέρια.

Ας αφήσουμε κατά μέρος την φύση και ας πάμε στον πολίτη που χρυσοπληρώνει την πράσινη ενέργεια.

Και ρωτάει ο πολίτης, τσάμπα ο άνεμος, τσάμπα ο ήλιος, εγώ γιατί πληρώνω ακριβά το ρεύμα; Πιο ακριβά από τους περισσότερους Ευρωπαίους;

Το ρεύμα που πληρώνουμε αποτελείται από δύο ειδών ρεύματα, δηλαδή είναι ενεργειακό μίγμα από ΑΠΕ και από συμβατικό φορτίο δηλαδή φυσικό αέριο και λιγνίτη.

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας λειτουργούν σύμφωνα με τις διαθέσεις του ανέμου και του ηλίου πχ οι ανεμογεννήτριες δεν λειτουργούν με άνεμο κάτω από 3 Μποφώρ και άνω των 6 Μποφώρ, και τότε δεν συνεισφέρουν στο ενεργειακό μίγμα. Οπότε μπαίνει στο σύστημα το φυσικό αέριο και ο λιγνίτης που θεωρούνται φορτίο βάσης ή εξισσοροπισής. Όσο περισσότερο αυξάνεται η διείσδυση των ΑΠΕ τόσο περισσότερο φορτίο εξισσορόπισης χρειάζεται ο αδμπε. Οι ΑΠΕ αποδίδουν το 30/100 της ονομαστικής τους αξίας και επί πλέον δεν είναι σταθερή ενέργεια. Για αυτόν τον λόγο χρειάζεται το φορτίο βάσης ή εξισσοροπισής.

Το 2018 σύμφωνα με τα προτάγματα του ΔΝΤ

ιδρύθηκε το ελληνικό χρηματιστήριο ενέργειας. Το 2020 η κυβέρνηση έβαλε στο χρηματιστήριο το 100/100 της ηλεκτρικής ενέργειας σε αντίθεση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες όπως η Αγγλία και η Γερμανία που έβαλαν μόνον το 13/100 και το 29/100 της ηλεκτρικής ενέργειας ώστε να προστατέψουν τον πολίτη.

Η τιμή εκκαθάρισης της ηλεκτρικής ενέργειας στο χρηματιστήριο ενέργειας είναι η ψηλότερη τιμή της κάθε ώρας.

Στην προημερήσια αγορά ενέργειας δημοπρατούνται οι προσφορές από τους παρόχους των μονάδων για τον ενεργειακό προγραμματισμό της επόμενης μέρας. Οι προσφορές γίνονται σε ανταγωνιστικές τιμές για να συμπεριληφθούν οι μονάδες στο σύστημα. Όμως η ΔΕΗ και οι μεγάλοι πάροχοι δίνουν τιμημένες τιμές οπότε το σύστημα αγοράζει μόνον ένα μέρος και το υπόλοιπο είναι από ΑΠΕ.

Στην ενδοημερήσια γίνονται συμπληρωματικές αγορές από τον αδμπε.

Στην αγορά εξισσορόπισης οι παρόχοι ενέργειας καταθέτουν προσφορές για πωλήσεις που μπορούν να καλυφθούν άμεσα έτσι ώστε να καλυφθούν ελλείμματα σε ενέργεια του αδμπε. Τότε η ΔΕΗ και οι μεγάλοι πάροχοι φυσικού αερίου πουλάνε τις ποσότητες ενέργειας που χρειάζεται ο αδμπε σε πολύ υψηλότερες τιμές, και είναι αυτές που πληρώνουμε εμείς. Δηλαδή κερδοσκοπούν αισχρά στις πλάτες μας.

Ο Κοντολέων, πρόεδρος της Ένωσης καταναλωτών βιομηχανιών ενέργεια ΕΒΙΚΕΝ λέει χαρακτηριστικά “δεν έχουμε αγορά, έχουμε ολιγοπώλιο.”

Ας πάμε και στο χρηματιστήριο ρύπων της ΕΕ όπου ρυπογόνες βιομηχανίες ή ρυπογόνες χώρες “ υιοθετούν” ένα δάσος ή μια περιοχή που χρειάζεται πρασινισμα και έτσι δεν πληρώνουν τα τσουκερά πρόστιμα αλλά συνεχίζουν ανενόχλητοι να ρυπαίνουν. Μέσα σε αυτό το χρηματιστήριο ρύπων εντάσσεται και το σχέδιο της κυβέρνησης να γίνουμε η μπαταρία της Ευρώπης. Μόνο που τα κέρδη θα είναι των ολιγοπώλων και των καλών οικογενειών.

Η υποκρισία των μεγάλων είναι ατελείωτη, για παράδειγμα, εμείς αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε τον λιγνίτη, αν και αναβαθμίσαμε με πολλά εκατομμύρια μονάδες στην Πτολεμαΐδα, αλλά όμως εξάγουμε τον δικό μας λιγνίτη στα Σκόπια!

Το ΕΣΕΚ Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα του 2024 έχει ορίσει ενέργεια από ΑΠΕ 24,5 GW μέχρι το 2030. Αρχές του 2025 είχαμε εγκατεστημένη ισχύ ΑΠΕ και με όρους σύνδεσης 16 GW.

Το σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας σηκώνει περίπου 10 GW και η ζήτηση είναι 8-10 με μέγιστη το καλοκαίρι 11 GW.

Την υπόλοιπη ΑΠΕ ενέργεια πώς την προορίζουν; Εξαγωγή στις χώρες που μολύνουν όπως Γερμανία, Πολωνία και όσες χώρες είναι βιομηχανικές και δεν μπορούν να βασίζονται στις ασταθείς ΑΠΕ.

Και για αυτόν τον λόγο αναβάλλουν συνεχώς το χωροταξικό για ΑΠΕ.

Αυτή τη στιγμή υπάρχουν αιτήσεις για άνω των 30 GW. Εάν υλοποιηθούν η χώρα μας θα θυμίζει ταινία επιστημονικής φαντασίας.

Η φύση βιάζεται. Το ίδιο και η ελεύθερη βούληση μας και το ιερό δικαίωμα του ανθρώπου να είναι συνδεδεμένος με την φύση - δημιουργία και να αντλεί την ψυχική του υγεία από αυτήν.

Η Ελλάδα είναι μοναδικής ομορφιάς τόπος, ευλογημένος. ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ. Νικίεσαι μόνον εάν δεν αγωνίζεσαι.

ΤΟ ΚΕΡΑΣΟΒΟ ΚΟΝΙΤΣΗΣ ΤΗΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1940-1950

γράφει ο Δημήτρης Θεοδώρου Στρατιάνης

Με αφορμή το παραπάνω ατομικό δελτίο της αδελφής μου Περσεφόνης, ως οικότροφης στην παιδόπολη «Άγιος Σπυρίδων» στην Κέρκυρα, αλλά και της απόφασης με αριθμό 80/10-02-1951 του συμβουλίου Πλημμελειοδικών Ιωαννίνων δια της οποίας παραπέμπεται, ενώπιον του ακροατηρίου ενός των κακουργειοδικείων του Εφετείου Ιωαννίνων, η Ανθούλα Κουκούμη σύζυγος Σπυρίδωνος Κουκούμη και θυγατέρα Βασιλείου Στρατιάνη, αποφάσισα να θέσω στην διάθεση του αναγνωστικού κοινού του περιοδικού ορισμένα στατιστικά στοιχεία και σκέψεις για την ταραγμένη δεκαετία 1940-50 που αφορούν το χωριό μου, το Κεράσοβο, για να θυμηθούμε τι έγινε τότε και να βγάλουμε τα αναγκαία συμπεράσματα για σήμερα και το μέλλον.

Η δεκαετία του 1940-50 χωρίζεται σε τέσσερα διακριτά ιστορικά μέρη: α) περίοδος 1940-1941, ελληνοϊταλικός πόλεμος, β) περίοδος 1941-1944, ιταλογερμανική κατοχή και εθνική αντίσταση, γ) περίοδος τέλος 1944-1946, βίαιη διαπάλη για την επιβολή της εξουσίας, και δ) περίοδος 1946-1949, εμφύλιος σπαραγμός.

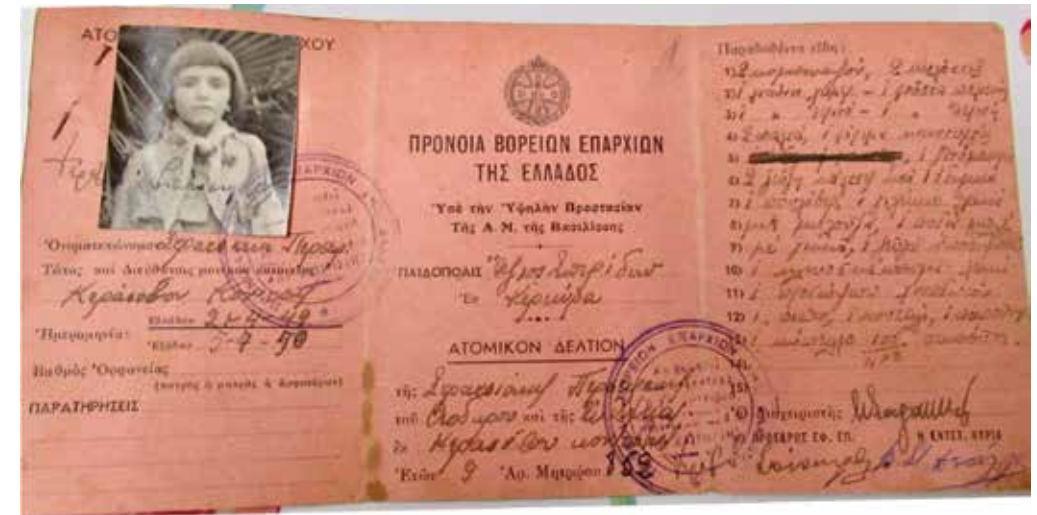
► Στην περίοδο του ελληνοϊταλικού πολέμου (1940-1941) οι απώλειες των Κερασοβιτών στο μέτωπο ήταν 6 νεκροί και 4 τραυματίες. Τα ονόματα των υπέρ πατρίδος πεσόντων νεκρών είναι : 1) Καλούδας Ευστάθιος (Ντούντας), 2) Κοταδήμος Ι. Νικόλαος, 3) Κωτούλας Ε. Ηλίας, 4) Παπαγιάννης Ι. Απόστολος, 5) Πασσιάς Ν. Δημήτριος, 6) Σκαλωμένος Ι. Αθανάσιος. Τα ονόματα των τραυματιών είναι : 1) Μπέτζιος

Γεώργιος, 2) Νάκος Αχιλλέας, 3) Σιάφης Απόστολος.

► Στην περίοδο της ιταλογερμανικής κατοχής (1941-1944) οι απώλειες των Κερασοβιτών ήταν 14 νεκροί σε διαφορετικές θέσεις και για διαφορετικούς λόγους, όπως αναλύεται στη συνέχεια.

Στην Μαζαρακιά Θεσπρωτίας εκτελέστηκαν 2 σε ενέδρες των Τσάμηδων 6 Κερασοβίτες, οι εξής: 1) Γκουγκέτας Σπυρίδων του Γ., 2) Γκουγκέτας Ιωάννης του Χρ., 3) Κότινας Απόστολος του Νικ., 4) Κυράτσης Απόστολος του Γεωργ., 5) Κυράτσης Κωνσταντίνος του Γεωργ., 6) Κωτούλας Αλκιβιάδης του Ευαγγ.. Είναι γνωστό ότι για την εξασφάλιση των αναγκών για την επιβίωση, την περίοδο της κατοχής, πολλοί συγχωριανοί, λόγω έλλειψης απασχόλησης, ασχολήθηκαν με το μεταπρατικό εμπόριο. Αγόραζαν λάδι και αλάτι στη Θεσπρωτία, τα μετέφεραν προς πώληση/ανταλλαγή στην περιοχή των Γρεβενών (είχε φθάσει μία οκά λάδι μία οκά σιτάρι) και κατόπιν γύριζαν στο χωριό με τα ζώα φορτωμένα σιτάρι και καλαμπόκι. Στη Θεσπρωτία, οι ίδιοι οι πωλητές, ή οι πλησιέστεροι συγγενείς τους, ή σε συνεργασία με εγκληματικά στοιχεία - μετά τη συναλλαγή, πολλές φορές και μετά τη φιλοξενία - τους έσπηναν ενέδρα έξω από τα χωριά τους, τους σκότωναν και έπαιρναν πίσω τα εμπορεύματα και τα ζώα. Στην Μηλιά Μετσόβου, όπου είχαν πάει για εργασία οικοδομική, κάηκαν ζωντανοί από τους Γερμανούς 4 χωριανοί, οι εξής : 1) Κωνσταντίνος Κωτούλας του Ιωάν. (πατέρας του γα-

Ατομικό δελτίο της οικότροφης Περσεφόνης Στρατιάνη, στην παιδόπολη «Άγιος Σπυρίδων» Κερκύρας

μπρού μου Βασίλη), 2) Κουκούμης Απόστολος του Νικ., 3) Τέλλης (Χρηστάκης) Δημήτριος του Βασίλ., 4) Τέλλης Χρήστος του Δημητ..

Εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς 3 χωριανοί: 1) στη Φιλιππιάδα ο Κουκούμης Παντελής του Δημητρίου, 2) στο Τρίκωμο Γρεβενών την

7-7-1944 ο Κυρίτσης Αχιλλέας του Δημητρίου, και 3) ο Κυρίτσης Νικόλαος του Παντ..

Σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στη Γερμανία πέθανε ο Ζιούλης Λάζαρος.

► Στην περίοδο 1945-1946, δεν υπήξαν θύμα-

Παιδιά στην παιδόπολη «Αγία Ελένη», Ιωάννινα 1948

τα αλλά διώξεις, εκατέρωθεν, λόγω πολιτικών φρονημάτων, μετά πάντα από καταγγελίες εγχώριων συνεργατών της εκάστοτε επικρατούσας πολιτικής κατάστασης.

► Η πιο δραματική και πολυαίμακτη περίοδος ήταν αυτή του εμφυλίου σπαραγμού (τέλος 1946 μέχρι τον Αύγουστο του 1949).

Στο διάστημα του πανηγυριού της Αγίας Παρασκευής (26 Ιουλίου του 1947) έγινε διατεταγμένη επιστράτευση των νέων που βρίσκονταν στο χωριό. Πρέπει να επιστρατεύτηκαν αναγκαστικά περισσότεροι από 150 χωριανοί. Δεν υπάρχουν στοιχεία για τους υπόχρεους θητείας και όσους υπηρέτησαν στον εθνικό στρατό (Ε.Σ.) την αντίστοιχη περίοδο.

Ακόμη δεν υπάρχει καταγεγραμμένος πουθενά ο πλήρης αριθμός των θυμάτων της περιόδου του εμφυλίου. Από συζητήσεις με επιζώντες της

εποχής εκείνης, ο αριθμός των νεκρών πρέπει να είναι περίπου 120 άτομα, με κάθε επιφύλαξη. Κύριες αιτίες θανάτου ήταν : 1) Συμμετοχή στις εμφύλιες μάχες. Μόνο από την πλευρά του Δ.Σ.Ε. οι καταγεγραμμένοι νεκροί 3 Κερασοβίτες είναι 36. Υπάρχουν και νεκροί χωριανοί που υπηρετούσαν την θητεία τους στον Ε.Σ. αλλά δεν γνωρίζουμε τον αριθμό, 2) Η εκτέλεση μετά απο καταδίκη με συνοπτικές διαδικασίες ή για λόγους αντεκδίκησης. Έμεινε στην ιστορία το μοναστήρι της Κλαδόρμης ή Φούρκας, 3) Οι παράπλευρες απώλειες, από τον βομβαρδισμό του χωριού από την ελληνική αεροπορία και την αναγκαστική συμμετοχή χωριανών από τον Ε.Σ. στην αποναρκοθέτηση δρόμων και ποταμών, 4) Από άλλες αιτίες σχετιζόμενες όμως με την εμφύλια διαμάχη.

Επίσης, στις απώλειες πρέπει να προσμε-

Παιδόπολη «Αγία Ελένη», Ιωάννινα 1948, ο Γεώργιος Σπυρ. Ζούκας από το Κεράσσοβο

τρήσουμε και την, εν μέρει βιαία και εν μέρει εθελοντική, απομάκρυνση 70 παιδιών⁴ από το χωριό μας, χωρίς δικούς τους συνοδούς, τον Απρίλη του 1948, με αρχικό προορισμό την Αλβανία και την κατοπινή διασπορά τους στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες. Παιδοφύλαγμα το είπαν οι μεν, παιδομάζωμα οι δε, κρατήστε όποιο σας ταιριάζει. Όλα τους επέστρεψαν σταδιακά, όταν καταλάγιασε πλέον το κρατικό εκδικητικό πάθος, μορφωμένα και υγιή, προς δική μας κατάληψη, καθώς είχαμε αντίθετη κρατική πληροφόρηση.

Παράλληλα, το ελληνικό Κράτος δημιούργησε, από το τέλος του 1947 και υπό την επίβλεψη της Βασίλισσας Φρειδερίκης, 52 παιδοπόλεις (μετά το 1950 παρέμειναν 14), στις οποίες συγκεντρώσαν παιδιά απο τις εμπόλεμες περιοχές και ορφανά. Από το χωριό μας πρέπει να πήγαν

στις παιδοπόλεις Ιωαννίνων, Κέρκυρας, Ζηρού, Βόλου και Σύρου, περίπου 100 παιδιά, μεταξύ των οποίων και τα δυο μεγαλύτερα αδέρφια μου, ο Νίκος και η Περσεφόνη. Τα περισσότερα επέστρεψαν στο χωριό το 1950. Τα ορφανά παρέμειναν περισσότερο χρόνο, για την ολοκλήρωση των βασικών σπουδών και την εκμάθηση τέχνης. Θυμάμαι ακόμη έντονα τις καλοκαιρινές ποδοσφαιρικές διαμάχες των παιδιών από τις παιδοπόλεις, με τα κοντά καφετί παντελονάκια και τους καλούς τρόπους, με τα ατίθασα και απείθαρχα παιδιά του χωριού. Πολλά γράφτηκαν για τις συνθήκες διαβίωσης και εκπαίδευσης στις παιδοπόλεις. Άλλα υπέρ και άλλα κατά. Κατά τη γνώμη μου, δεν έχουν και πολλή σημασία, αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι επέστρεψαν σώα στο χωριό και να συγκρίνει σε ποιά κατάσταση πήγαν και ποιά τύχη τα περίμενε αν παρέμειναν

στο χωριό. Οι συνημμένες εδώ 2 φωτογραφίες δείχνουν την τότε εξαθλίωση.

Στις απώλειες, όμως, του έμψυχου υλικού του χωριού πρέπει να προσθέσουμε και την αποχώρηση των χωριανών μαχητών του Δ.Σ. στις σοσιαλιστικές χώρες, μετά την ήττα τον Αύγουστο του 1949. Στην Τασκένδη της τότε Ε.Σ.Σ.Δ. πήγαν 51, στην Ουγγαρία 4 πήγαν 25, άγνωστος αριθμός σε Ρουμανία, Τσεχοσλοβακία, Πολωνία και Ανατολική Γερμανία. Συνολικά θα υπερβαίνουν τους εκατό. Το κακό, όμως, δεν ολοκληρώθηκε με την ήττα του Δ.Σ., τον Αύγουστο του 1949, και την επικράτηση των δυνάμεων του Κράτους. Δυστυχώς, για τα χωριά μας αλλά και για την Ελλάδα, ο νικητής δεν υπήρξε μεγαλόψυχος, δεν μπόρεσε να συγχωρήσει. Διακατεχόμενος από αισθήματα αντεκδίκησης και συμμεριζόμενος ή αποδεχόμενος αλλότριες οδηγίες, που εξυπηρετούσαν υπερατλαντικά συμφέροντα, επιδόθηκε σε ένα ακραίο κυνήγι μαγισσών. Αντί της συγχώρεσης και της εθνικής ομοψυχίας, ο διχασμός και οι διώξεις. Με τη σύμπραξη ντόπιων χωριανών και για προσωπικό τους όφελος, έγινε δέσμευση της περιουσίας όσων μαχητών του Δ.Σ. κατέφυγαν στις σοσιαλιστικές χώρες και τους παρέπεμψαν στα κατά τόπους κακουργιοδικεία⁵, όταν μελλοντικά καταστεί δυνατή η σύλληψή τους. Σχετική είναι η με αριθμό 80 της 10ης Φεβρουαρίου του 1951 απόφαση του συμβουλίου πλημ/κών Ιωαννίνων, με την οποία διατάσσεται η παράταση της ισχύος της υπ' αριθμ. 46/1950 απόφασης (για κατάσχεση περιουσίας) και η «*παραπομπήν ενώπιον του ακροατηρίου ενός των κακουργιοδικείων της περιφέρειας του Εφετείου Ιωαννίνων, ίνα δικάσθῃ ως υπαίτια παραβάσεως του άρθρου 2 παρ.1 του Γ' ψηφίσματος του 1946*» της Ανθούλας (θυγατέρας του Βασιλείου Στρατσιάνη), σύζυγος Σπυρίδωνος Κουκούμη, κάτοικος Κερασόβου Κονίτσας, και ήδη αγνώστου διαμονής. Για το ανωτέρω, σεβόμενος

τον χώρο, θα επανέλθω με άλλο άρθρο μου.

Σημειώσεις

- 1) Εφημερίδα «Το Κεράσοβο», τεύχ. 123, Γεώργιος Αθανασίου (Ημερολόγιον 1940). Στο ημερολόγιο του ο κ. Αθανασίου, πρόεδρος της κοινότητας το 1940, αναφέρει ότι οι επιστρατευμένοι Κερασοβίτες τον Αύγουστο-Σεπτέμβριο του 1940 ήσαν περίπου 100 άτομα, μετά δε την έναρξη του πολέμου ανήλθαν στα 165 άτομα. Επίσης, αναφέρει ότι οι νεκροί ανέρχονται σε 37, αλλά δεν παραθέτει ονόματα. Κατά πληροφορίες μου, μάλλον δεν ευσταθεί ο αριθμός αυτός.
- 2) Εφημερίδα «Το Κεράσοβο» τεύχ.
- 3) Εφημερίδα «Το Κεράσοβο», τεύχ. 116, Δημ. Τέλλης.
- 4) Εφημερίδα «Το Κεράσοβο», τεύχ. 113, Γιάννης Κανναβός.
- 5) Λειτουργούσαν στον νομό Ιωαννίνων κατά την διάρκεια του εμφυλίου, αλλά και μεταπολεμικά, πολυάριθμα κακουργιοδικεία, για ταχεία απόδοση της δέθεν δικαιοσύνης.

Αθήνα, Μάιος 2025

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς,
Δημήτρης Θεοδ. Στρατσιάνης

Κώστας Μπαλάφας, ο Φωτογράφος της Αντίστασης ►

Γράφει ο Παναγιώτης Ν. Τσιγκούλης

Γνωρίζαμε την Ήπειρο από τα ταξίδια μας και αναγνωρίσαμε τη μεγαλοπρεπή ηρεμία της περιοχής όταν συναντήσαμε για πρώτη φορά την πλατεία στη Δροσοπηγή. Ο Carles, ο κινηματογραφιστής, με καταγωγή από την Καταλονία, και εγώ, η συνάδελφός του, ντοκιμαντερίστας με καταγωγή από τη Χώρα των Βάσκων, περάσαμε από τη συγκινητική έκθεση του Παναγιώτη Τσιγκούλη στο παλιό σχολείο. Είχαμε έρθει για να κάνουμε ένα ντοκιμαντέρ για τον μεγάλο Ηπειρώτη φωτογράφο Κώστα Μπαλάφα, να διερευνήσουμε τις ρίζες του ανθρωπιστικού του οράματος, μιλώντας με φωτογράφους από τη Βόρεια Ελλάδα. Φύγαμε λίγες μέρες αργότερα, όχι μόνο με τις μαρτυρίες των επαγγελματιών που τόσο είχε εμπνεύσει, αλλά και με τις αναμνήσεις από τα πρόσωπα των ανδρών, και των γυναικών, των ορεινών χωριών και των Ιωαννίνων, στραμμένα προς εμάς. Δύο γενιές πριν από αυτούς, οι άνθρωποι εμπιστεύτηκαν επίσης τον μεγάλο φωτογράφο. Από αυτή τη σχέση ζει μια εικαστική αφήγηση για ό,τι συνιστά την Ήπειρο. Μια Ήπειρος που συνεχίζει να αυτοπροσδιορίζεται μέσα από τη δύναμη των ανθρώπων, της ιστορίας και των τοπίων της.

Merci!

Olivia Dehez – Journaliste réalisatrice

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΛΑΦΑΣ, Ο ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

μια συνέντευξη του Παναγιώτη Τσιγκούλη στο Γαλλογερμανικό τηλεοπτικό κανάλι ARTE TV

(εικ. 1)

Όλα ξεκίνησαν μετά την πρόταση που δέχθηκα στο τηλεφώνημα του κ. Τάκη Τζίμα, αρχισυντάκτη του Περιοδικού «Φωτογράφος».

«Παναγιώτη, θα μιλήσεις για τον Μπαλάφα στο γαλλικό ARTE TV; Μαζί σου θα είναι ο Πολυδεύκης Ασωνίτης, ο Παναγιώτης Παπαδημητρώπουλος, ο Δημήτρης Βαβλιάρης». Τρεις φίλοι καταξιωμένοι στον χώρο της Φωτογραφίας. Εννοείται πως η απάντηση θα δήλωνε σε υπερθετικό βαθμό την προθυμία μου να το πράξω.

Αποτέλεσε ιδιαίτερη τιμή για μένα η πρόταση αυτή. Μου δινόταν η ευκαιρία να μνημονεύσω τον μεγάλο Δάσκαλο Κώστα Μπαλάφα τον οποίο είχα την τύχη να τον γνωρίσω ως επισκέπτη καθηγητή Φωτογραφίας στη σχολή Leica

Academy, τη δεκαετία του '90. Είχα την τιμή να θαυμάσω την καθαρότητα του πνεύματός του, την οξυδέρκεια του νου, την ακεραιότητα του χαρακτήρα του, ακούγοντάς τον να διηγείται ιστορίες βγαλμένες μέσα από τη γεμάτη ζωή του, με τη φωτογραφική μηχανή ανά χείρας.

Μετά τις πρώτες τηλεφωνικές συνεννοήσεις μας, συναντήθηκα με την Ολivia και τον Carlos στα Ιωάννινα και καθορίσαμε τις λεπτομέρειες των γυρισμάτων για το Ντοκιμαντέρ, αφιερωμένο στον μεγάλο Ανθρωπιστή, Πατριώτη, Φωτογράφο, Κώστα Μπαλάφα.

Το δικό μου απόσπασμα θα αφορούσε στον Φωτογράφο της Αντίστασης κατά των Γερ-

μανών κατακτητών στην Ήπειρο και ειδικότερα στην περιοχή της επαρχίας Κόνιτσας. Με τεκμήριο μια εμβληματική φωτογραφία (εικ.1) του Κώστα Μπαλάφα η οποία εικάζουμε πως απεικονίζει το γεφύρι της Δροσοπηγής, πρότεινα στους δυο συναδέλφους και φίλους πλέον, να κάνουμε τα γυρίσματα στον χώρο του γεφυριού κι έπειτα να επισκεφθούμε τη Δροσοπηγή, πρώην Κάντσικο, χωριό καταγωγής μου.

Αφού τους παρέλαβα από τα Ιωάννινα και μετά από αρκετές στάσεις στη διαδρομή μας, εννοείται ότι κινηματογραφήσαμε το γεφύρι της Κόνιτσας και την Κόνιτσα, φτάσαμε στο παλαιότερο Γεφύρι της περιοχής της Κόνιτσας, χτισμέ-

(εικ. 2)

νο περί το 1820. Εκεί ο Carlos (εικ.2) κατέγραψε την εκπληκτική ομορφιά της θέσης και του τοπίου και η Οlivia (εικ.3) μου έκανε ερωτήσεις για τον Μπαλάφα, την Ήπειρο, την Αντίσταση, την ιστορία του γεφυριού, την ανθρωπογεωγραφία και λαογραφία της Δροσοπηγής, τη συμβολή των κατοίκων στον αντιστασιακό πόλεμο κατά των Γερμανών. Με αφορμή την πολύ ωραία συνέντευξη μου δόθηκε, αφενός, η ευκαιρία να εξυμνήσω το τεράστιο φωτογραφικό έργο του Μπαλάφα το οποίο είναι αναγνωρισμένο διεθνώς. Την καθοριστική του συμβολή στην καταγραφή της αντίστασης του απλού κόσμου εναντίον της κατοχής των Γερμανών, της πολύ μεγάλης, ιστορικής και καλλιτεχνικής αξίας αυτού του έργου. Αφετέρου, μιλήσαμε για τα έργα των απλών ανθρώπων, για τον μόχθο τους, για την προσφορά τους στην Αντίσταση, για τους Μαστόρους της πέτρας, για τη Δροσοπηγή!

Στο πέρας της συνέντευξης, ανεβήκαμε στην πλατεία του χωριού, αρχές Άνοιξης με ένα πολύ ωραίο καθαρό φως, κάτω από τα μισό ανθισμένα κλαδιά του πλάτανου ξαποστάσαμε για λίγο. Στο παλιό σχολείο, στο νυν Συνεδριακό και Πνευματικό Κέντρο επισκεφθήκαμε την έκ-

(εικ. 3)

θεση φωτογραφίας «Η Μέθεξις του Χορο-χρόνου» (εικ.4) το υλικό της οποίας αποτελείται από εικόνες δικής μου δημιουργίας με θέμα τον Χορό και τη Μουσική. Ένα έργο που εμπλουτίζεται πολλά χρόνια τώρα, από τα δρώμενα της περιοχής της Κόνιτσας και όχι μόνο..!

Οι φιλοξενούμενοί μας είχαν την ευκαιρία να περιηγηθούν στα στενά του χωριού αποκομίζοντας τις καλύτερες εντυπώσεις από την αυθεντική κι ανόθευτη ομορφιά της Δροσοπηγής, της Ηπειρώτικης Γης, εν γένει!!!

Συμφωνήσαμε να ανανεώσουμε το ραντεβού μας σε κάποιο επόμενο ταξιδιωτικό ή ιστορικό ντοκιμαντέρ.

Στον σύνδεσμο θα βρείτε το εν λόγω ντοκιμαντέρ:

<https://www.arte.tv/fr/videos/125514-000-A/la-grece-resistante-du-photographe-costas-balafas/>

Παναγιώτης Ν. Τσιγκούλης
Φωτογράφος

ΤΣΑΤΣΑΣ: ένα επιθετο συνυφασμένο με την Κόνιτσα ►

Γράφει ο Κωνσταντίνος Τσάτσας

Ένα επίθετο συνυφασμένο με την Κόνιτσα, Ένα όνομα συνυφασμένο με την ίδια την ιστορία του δήμου Κόνιτσας και πιο συγκεκριμένα με τα Μαστοροχώρια.

Από το 1907, που μπόρεσα να βρω στοιχεία μέχρι και σήμερα το έτος 2025, με εξαίρεση 7 χρόνια η παρουσία της οικογένειας «ΤΣΕΛΙΓΚΑΤΟ ΤΣΑΤΣΑ» ήταν αδιάλειπτη.

Οι χρονιές που απουσίαζαν από τα Μαστοροχώρια ήταν το 1939 (Βοβούσα), 1940 (Επταχώρι) και 1941-1945 (Γράμμος).

Η πρώτη παρουσία του τσελιγκάτου στη Δροσοπηγή ήταν το Σεπτέμβριο του 1959.

Τη χρονιά αυτή ο βοσκότοπος της Δροσοπηγής είχε μείνει ανοίκιαστος. Αυτό έμελε να συμπυκνώσει τη μετέπειτα ιστορία.

Ο Χρήστος Τσάτσας ήρθε σε συμφωνία με την

επιτροπή ενοικίασης του βουνού της οποίας προέδρευε ο Ζιώγας Γεώργιος και έκτοτε η παρουσία της οικογένειας Τσάτσας είναι συνεχόμενη εκτός από μικρά διαστήματα.

Το 1962 δημιουργήθηκε και συγγένεια με τη βάφτιση του Χαρίλαου Τσάτσας από τον Ζιώγα Γεώργιο η οποία διατηρείται έως τις μέρες μας. Από το 1998 έως και σήμερα είμαστε πλέον μια συγκεκριμένη οικογένεια καθώς έχει πάψει να υφίσταται ο θεσμός του τσελιγκάτου.

Η οικογένεια Τσάτσας Λεωνίδα της οποίας είμαι μέλος και γιος του αναφερόμενου συνεχίζω την ιστορία στο Κάντακο. Ο τρόπος που γινόταν η μίσθωση του βουνού ήταν η δημοπρασία.

Πλέον τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει και ο τρόπος μίσθωσης και το κόμιστρο.

Όλα πλέον έχουν περάσει σε μια αρμονική συ-

νεργασία και στην απόλυτη εμπιστοσύνη από τις δύο πλευρές.

Αρωγός σε πολιτιστικά δρώμενα του χωριού και στις κοινωνικές εκδηλώσεις αισθάνομαι πλέον Καντσιώτης μετά από τόσα χρόνια παρουσίας μου εκεί. Περιμένω το Μάιο με αγωνία να ανέβω στο χωριό και να απολαύσω τη φύση και το αντάμωμα στην πλατεία του χωριού.

Η καλύβα μου, το εξοχικό μου όπως συνηθίζω να το αποκαλώ, είναι ανοιχτό για φιλοξενία σε όποιο χωριανό μου το θελήσει και να κάνει και ιππασία με τα άλογά μου.

Παράλληλα με όλα τα όμορφα υπάρχουν και οι δυσκολίες που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε όπως η παρατεταμένη ανομβρία. Το νερό δεν επαρκεί για τα ζώα.

Η φημολογία για εγκατάσταση ανεμογεννητριών κοντά στη στάνη, μας έχει ανησυχήσει ιδιαίτερα, καθώς είναι μια παρέμβαση η οποία θα αλλοιώσει το περιβάλλον, όπως έγινε και με την εγκατάσταση κεραιών κινητής τηλεφωνίας στον προφήτη Ηλία.

Δε θα ήθελα όμως να σταθώ στα δύσκολα που πολύ συχνά καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε, αλλά στα όμορφα που μας προσφέρει το βουνό και η φύση.

Το βουνό είναι λατρεία, είναι τρόπος ζωής. Ο άνθρωπος που έχει ζήσει σε αυτό ζει και αναπνέει για το πότε θα γίνει ένα με τη φύση. Προτρέπω όλους, και ιδιαίτερα του νέους, να αφιερώνουν μέρος των διακοπών τους να ανέβουν στο χωριό, να περπατήσουν στο δάσος, να αναπνεύσουν τα αρώματα της φύσης, να σκύψουν να πιουν νερό σε μια πηγή.

Καλή αντάμωση στα ψηλά !!!

Το πεζούλι της Τέλνης...

Γράφει η Σταυρούλα Κουτρομπίνα

Ο πάνω μαχαλάς... αγαπημένος..εκεί που όλα μου τα καλοκαίρια έμενα ανα δυο μέρες σχεδόν. Γιατί όσο ζούσαν οι παππούδες μου τα μοίραζα... δυο μέρες έμενα στο πατρικό του μπαμπά μου - στον πάνω μαχαλά- και δυο μέρες στο πατρικό της μαμάς μου- στον κάτω μαχαλά. Έτσι, για να τους ζω όλους. Για να παίρνω εικόνες από όλους. Για να μη μένει κανένας παραπονεμένος. Για να τους δείχνω με κάθε τρόπο ότι για μένα οι παππούδες μου είχαν την ίδια θέση στην καρδιά μου και δεν τους ξεχώριζα.

Για να λέω όμως την αλήθεια, ο πάνω μαχαλάς με τραβούσε από παιδί παραπάνω. Όχι λόγω των παππούδων μου αλλά λόγω των παιδικών μου φίλων που παίζαμε μαζί όλη μέρα και μόλις βράδιαζε λιγάκι και οι γυναίκες της γειτονιάς τελείωναν από τις καθιερωμένες δουλειές τους, μαζεύονταν και κάθονταν στο πεζούλι της Τέλνης. Σ' αυτό το πεζούλι όλες κάθε βράδυ με τη σειρά κάθονταν και έλεγαν τις ιστορίες τους. Η γιαγιά μου Γιαννούλα Καπλάνη, η Βασίλω Καπλάνη, η Αφροδίτη Σπέλλα, η Μαρία Λέκκα, η Αγορίτσα Μουκούλη, η Τέλνη, ...(άραγε αυτή η γυναίκα πως λεγόταν; Και όμως το δικό της όνομα δε το ήξερα ποτέ. Τέλνη άκουγα να τη φωνάζουν και έτσι την ήξερα και εγώ). Σ' αυτό το πεζούλι λοιπόν στρώνοντας και καμιά κουρελού για να καθόμαστε πιο αναπαυτικά, ήμασταν κάθε βράδυ όλοι μαζεμένοι λέγοντας ο καθένας τις δικές του ιστορίες. Πότε μιλούσαν σοβαρά και πότε έσκαγαν στα γέλια και εμείς από πίσω ακολουθούσαμε καταλαβαίνοντας ίσως και τα μισά από αυτά που ακούγαμε. Και όλη αυτή η όμορφη παρέα διαλυόταν όταν γυρνούσαν οι σύζυγοι από τα καφενεία. Αυτή

η εικόνα που θυμάμαι χαρακτηριστικά είναι του Νίκου Λέκκα που κάθε φορά που μας έβλεπε εκεί μαζεμένες μας χαιρετούσε με αυτό το τόσο γλυκό-πλατύ χαμόγελο. Μεγάλο προνόμιο να σε θυμούνται έτσι... Τίποτα όμως δεν κερδίζεται τυχαία! Όλοι εκεί όμως έτσι μας καλωσόριζαν κάθε φορά που πηγαίναμε και έτσι μας αποχαιρετούσαν. Πόσο μου λείπει όλο αυτό όταν ανηφορίζω για το σπίτι και δεν υπάρχει κανείς. Που είναι όλα αυτά τα καλωσορίσματα... ποιος έμεινε να μας υποδεχτεί; Ποιος έμεινε να μας αποχαιρετήσει τόσο εγκάρδια...ποιος έμεινε να κάτσει σ' αυτό το πεζούλι που είναι γεμάτο αναμνήσεις;

Όλα στη ζωή μας είναι στιγμές που παίρνουν αξία όταν γίνονται αναμνήσεις... και όταν τις έχουμε είναι πολύτιμες να τις κουβαλάμε... γι' αυτό ας μην τις αφήσουμε να ξεθωριάζουν στο χρόνο... ας τις κρατάμε ζωντανές και πολύχρωμες... και να τις μοιραζόμαστε για να μη χαθούν ποτέ. Γιατί σε αυτά τα απλά έχει νόημα η ζωή. Σε αυτά τα απλά, αγαπημένα και αληθινά... σαν αυτήν την παρέα γυναικών στο πεζούλι...

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΚΟΥΤΣΙΝΑ

Αγαπητή κυρία Κουτσίνα,

Με μεγάλη χαρά και ευγνωμοσύνη, σας απευθύνουμε αυτή την επιστολή για να σας ευχαριστήσουμε θερμά για την γενναιόδωρη προσφορά σας στην Αδελφότητα Δροσοπηγιωτών εις την μνήμη της Ελευθερίας Τζιμούλη. Η πράξη σας αποτελεί παράδειγμα ανιδιοτελούς προσφοράς και αλληλεγγύης.

Η γενναιοδωρία σας τιμά τη μνήμη της Ελευθερίας Τζιμούλη και ενισχύει τις προσπάθειές μας να προσφέρουμε βοήθεια και στήριξη στο χωριό μας. Η προσφορά σας είναι μια πράξη αγάπης και ανθρωπιάς που μας εμπνέει όλους. Σας ευχαριστούμε από καρδιάς για την πολύτιμη συνεισφορά σας.

Με εκτίμηση,
Το Δ.Σ της
Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών

Εκεί που Αξίζει να Μένουν οι Άνθρωποι ► Στη Μνήμη του Νίκου Σίμου

γράφει η Ελευθερία Κοτσάνα

Κάποιοι άνθρωποι, περνούν δίπλα σου ήσυχα, αλλά όταν λείψουν, αφήνουν πίσω τους ένα μεγάλο, ανεξίτηλο κενό. Όσο αθόρυβα κι αν πορεύονται, αφήνουν πίσω τους ίχνη που δεν σβήνουν. Ίχνη από ήθος, από ιδέες που φωτίζουν χωρίς να επιβάλλονται, από μια αγάπη που δεν φωνάζει — μα φαίνεται. Ένας τέτοιος άνθρωπος ήταν ο θεός μου, ο Νίκος Σίμος. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στο χωριό μας, τη Δροσοπηγή. Το κουβαλούσε μέσα του σαν ρίζα, σαν πυξίδα, σαν κάτι ιερό. Αγαπούσε τον τόπο του και τους ανθρώπους του — όχι με λόγια, μα με πράξεις. Με σεβασμό, προσφορά, και μια σπάνια αξιοπρέπεια. Όσοι τον γνώρισαν, το ξέρουν: ήταν άνθρωπος που δεν περνούσε απαρατήρητος, ακριβώς επειδή δεν προσπαθούσε να ξεχωρίσει.

Έφυγε τον Ιούλιο του 2020, σε μια εποχή που οι αποχαιρετισμοί ήταν βουβοί και οι αγκαλιές μετρούσαν αποστάσεις. Πενήντα μόλις μέρες πριν φύγει εκείνος, έφυγε και η μητέρα του — η γιαγιά μας — η Ζωίτσα. Σαν να μην άντεξε τη σιωπή της απουσίας της, σαν να ήθελε να την ακολουθήσει σε αυτό το μακρινό ταξίδι. Κι έτσι, μέσα σε λιγότερο από δύο μήνες, χάσαμε δυο γενιές, δυο κόσμους, δύο πυλώνες της οικογένειάς μας.

Μα η παρουσία κάποιων ανθρώπων συνεχίζει, ακόμα και όταν οι ίδιοι λείπουν. Πέρυσι, σε μια σεμνή και συγκινητική τελετή, η αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου πήρε το όνομά του, «Νίκος Σίμος». Ήταν μια πράξη αναγνώρισης — όχι μόνο για το ποιος ήταν, αλλά για το τι άφησε

πίσω του. Σαν να συνέχισε, με τον τρόπο του, να είναι παρών — εκεί που πάντα πίστευε: στη νέα γενιά, στη γνώση, στο αύριο. Εκεί που ανήκει. Ίσως να μην πρόλαβα να του πω όλα όσα ήθελα. Μα ορισμένοι άνθρωποι δε φεύγουν σ' αλήθεια — απλώς αλλάζουν τρόπο παρουσίας. Ο θεός μου έφυγε αθόρυβα, όπως έζησε. Μα η παρουσία του απλώνεται ακόμα ανάμεσα στους ανθρώπους και τον τόπο που τόσο αγάπησε.

Η αιμοδοσία είναι μια ανιδιοτελής πράξη που σώζει ζωές και προσφέρει πολλά οφέλη για την υγεία του δότη. Μερικά από τα βασικά πλεονεκτήματα της αιμοδοσίας περιλαμβάνουν τη μείωση του κινδύνου καρδιακών παθήσεων, τη διατήρηση υγιών επιπέδων σιδήρου, τη βελτίωση της ροής του αίματος και την ενίσχυση της ψυχικής υγείας.

Θα θέλαμε να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες στα μέλη της Αδελφότητας Δροσοπηγής που πέρασε έδωσαν αίμα.

ΦΑΣΟΥΛΗ ΘΕΟΔΩΡΑ
ΣΠΕΛΛΑΣ ΘΩΜΑΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ
ΖΙΩΓΑ ΑΡΤΕΜΙΣ
ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ
ΝΟΥΤΣΟΥ ΕΛΕΝΗ
ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ
ΜΠΟΛΟΜΥΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
ΣΠΕΛΛΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
ΣΠΕΛΛΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΣΠΕΛΛΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΣΠΕΛΛΑ ΟΥΡΑΝΙΑ
ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΙΝΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
ΣΙΟΥΤΗΣ ΘΩΜΑΣ
ΧΑΝΤΑΡΕΑΝ ΜΙΧΑΕΛΑ
ΣΟΥΛΙΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Η συμβολή σας ήταν ανεκτίμητη και ελπίζουμε να έχουμε την ίδια επιτυχία και φέτος. Η προσφορά σας κάνει τη διαφορά και βοηθά να σωθούν ζωές.

Ευχαριστούμε από καρδιάς!

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Δήμος Κόνιτσας: 26553 60326
 Αστυνομικό Τμήμα Κόνιτσας: 26550 22202
 Πυροσβεστική Υπηρεσία: 26550 22199
 Κέντρο Υγείας Κόνιτσας: 26550 23111

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
 ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Δροσοπηγή 441 00, τηλ.: 26550 81414,
 e-mail: drosopigi.kantsiko@gmail.com | www.drosopigi.gr